

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĀZIJAS STUDIJU NODAĻA

**KOREJIEŠU VALODAS TRANSKRIPCĪJA UN
TRANSLITERĀCIJA**

BAKALaura DARBS

Autore: Inese Babre

Stud. apl. nr.: ib16065

Darba vadītājs: Prof. Pēteris Pildegovičs

Rīga, 2019.

SATURS

IEVADS.....	4
1. KOREJIEŠU VALODAS VĒSTURE, FONOLOĢIJA UN PIRMĀS TRANSKRIPCIJAS SISTĒMAS.....	7
1.1 Korejiešu valoda un rakstība.....	7
1.1.1. Vēsture.....	7
1.1.2. Fonoloģija.....	12
1.1.2.1. <i>Asimilācija</i>	12
1.1.2.1.1. <i>Nazalizācija</i>	13
1.1.2.1.2. <i>Likvidizācija</i>	13
1.1.2.1.3. <i>Dekoronizācija</i>	14
1.1.2.1.4. <i>Palatalizācija</i>	15
1.1.2.1.5. <i>Slēdzeņu balsīgums</i>	16
1.1.2.2. <i>Aspirācija</i>	16
1.1.2.3. <i>Beigu līdzskaņu neitralizācija un līdzskaņu kopu redukcija</i>	16
1.2. Korejiešu valodas romanizācijas izveide.....	17
2. KOREJIEŠU VALODAS ROMANIZĀCIJAS SISTĒMAS ANĢĻU VALODĀ.....	21
2.1. Makkūna-Raišauera romanizācijas sistēma.....	21
2.2. Jēlas romanizācijas sistēma.....	23
2.3. Korejas Republikas romanizācijas sistēma.....	24
2.3.1. Romanizācijas likuma tulkojums.....	25
2.4. Sistēmu salīdzinājums.....	30
3. KOREJIEŠU VALODAS ROMANIZĀCIJAS SISTĒMAS LATVIEŠU VALODĀ.....	33
3.1. Izveidotā transkripcija.....	33
3.1.1. Patskaņi.....	36
3.1.2. Līdzskaņi.....	37
3.2. Autores transkripcijas un transliterācijas ieteikumi.....	38
3.2.1. Transkripcija.....	39
3.2.1.1. <i>Personvārdi</i>	44
3.2.1.2. <i>Vietvārdi</i>	46
3.2.2. Transliterācija.....	47

NOBEIGUMS.....	49
IZMANTOTIE MATERIĀLI.....	51
PIELIKUMI.....	54
KOPSAVILKUMS.....	59
SUMMARY.....	60
DOKUMENTĀRĀ LAPA.....	61

IEVADS

Kultūru pētniecība sākas ar novērošanu. Interesents dodas ekspedīcijā vai ceļojumā un vēro sev apkārt notiekošos procesus - analizē tos, apkopo savos pierakstos, salīdzina ar sev pazīstamo. Tajā pašā laikā rodas dažādi jautājumi un neskaidrības par novērotajiem fenomeniem, kurus vislabāk izskaidrot ir spējīgi tikai vietējie iedzīvotāji. Nākamais izpētes līdzeklis ir valoda, kas nav iespējama bez savstarpējas komunikācijas. Tādējādi var vēl precīzāk, vēl vairāk iedziļināties pētāmajā objektā.

Transkripcija ir viens no svarīgākajiem līdzekļiem kultūras pētniecībā, kas ļauj piesaistīt lielāku pētnieku skaitu, kas vēl nav paspējuši specializēties interesējošās tautas valodā. Kā to rāda transkripcijas izveides tradīcijas, prezentētie materiāli ne tikai piedāvā salīdzinājumus vienai valodai ar otru, bet arī sniedz plašu un detalizētu izklāstu interesējošās valodas vēsturē, valodniecisku analīzi, kas izskaidro valodas struktūru, kā arī dod iespēju apskatīt dzimto valodu no atšķirīga skatu punkta.

Padziļinātai valodas pētniecībai ļoti svarīga ir arī transliterācija, kas ļauj apskatīt dažādus valodā sastopamos procesus. Tādā veidā valoda tiek vienkāršota līdz neatpazīšanai, atstājot vien simbolisku pamatu. No vienas puses tas var šķist vulgāri, jo zūd īpašības, kas padara valodu atšķirīgu un funkcionālu, bet no otras puses tiek radīti materiāli, kas ļauj pētniekam pašam konstruēt un pārveidot valodu no jauna, novērojot tajā notiekošos procesus.

Korejiešu valodas transkripcija un transliterācija latviešu valodā nav plaši pazīstama, pat ja 1997.gadā ar “Latvijas Vēstneša” starpniecību tika īstenots projekts, kas piedāvāja korejiešu personvārdu atveides ieteikumus, sniedzot ne tikai transkripcijas pamācību, bet arī plašu Korejas Republikas un Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas svarīgu amatpersonu vārdu transkripcijas paraugus¹. Neskatoties uz to, masu medijos var ievērot, ka tiek izmantoti transkripcijas paņēmieni, kas neatbilst vienīgajai latviešu valodā pieejamajai, oficiālajai transkripcijai.

Piemēram, ziņu portālos “Delfi”, “Latvijas Sabiedriskie Mediji”, “TV.NET”, “Diena” un daudzos citos ir izmantota Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas līdera nepareiza

¹ Gailīte, D., Jansone, N. 3.-15.lpp

transkripcija - Kims Čenuns^{2,3,4} vai Kims Čen Uns⁵, kā izcelsme ir neskaidra, jo pēc “Latvijas Vēstneša” ieteikumiem transkripcija būtu Kims Čonuns. Sazinoties ar Latvijas ziņu aģentūru “LETA” un ziņu portāla “Delfi” redaktoru, tika noskaidrots, ka medijiem ir zināms par “Latvijas Vēstneša” ieteikumiem, tomēr bieži vien transkripcija tiek pierakstīta pēc angļu valodas piemēra, vai vadoties pēc pašu dzirdes izpratnes (apskatāms 1.pielikumā). Lai gan mediji šādu transkripciju pieraksta bieži, tomēr būtu vēlams novērst tāda veida kļūdas normalizēšanu.

Šī darba pirmajā daļā tiek izklāstīta korejiešu valodas rakstības izveides vēsture un alfabēta zīmju uzbūves skaidrojums. Kā arī tiek sniegts īss ieskats pirmo transkripciju izveides vēsturē, to nepieciešamības pamatojumā, izmantotās metodēs un to salīdzinājumā. Liels uzsvars tiek likts uz korejiešu valodas fonoloģiju, kas ir būtiska kvalitatīvas transkripcijas izveidē. Ir iespējams ievērot, ka dažādi pētnieki, no dažādām izcelsmēs vietām uztver specifiskas valodas pārmaiņas dažādi, kas rada dažādus viedokļus un rezultātā arī atšķirīgas transkripcijas. Darba otrajā daļā ir detalizētāk izklāstīts par dažādām, mūsdienās izmantotām transkripcijas sistēmām angļu valodā, ko izmanto ne tikai pētnieki, bet arī Korejas pussalas iedzīvotāji savu vārdu atveidē. Pēdējā daļā tiek apskatīta latviešu valodā izveidotā transkripcija, kā arī sniegtas darba autores transkripcija un transliterācija, kas papildinātas ar skaidrojumiem un ieteikumiem veiksmīgam korejiešu valodas vārdu pierakstam.

Darbā tika izmantoti materiāli no angļu, amerikāņu, krievu un korejiešu pētniekiem. Nodaļā par korejiešu valodas rakstības vēsturi tika galvenokārt izmantota prof. I Gimuna (korejiešu valodā (turpmāk kor.) 이기문 /i-ki-mun/, angļu valodā (turpmāk ang.) Lee Ki-moon) un prof. Samuela Roberta Ramzija (Samuel Robert Ramsey) grāmata “Korejiešu valodas vēsture” (ang. A History of Korean Language). Viscaur darbam var ievērot atsauces no Čo Džinsukas (kor. 초진숙 /cho-cin-suk/, ang. Cho Jin-suk) darba “Latīņu valodas rakstība - korejiešu valodas transliterācija vai transkripcija” (vācu valodā (turpmāk vāc.) Die Lateinische Umschrift des Koreanischen Transliteration oder Transkription), kas sniedz arī kritiku par pastāvošajām romanizācijas sistēmām, izvērtējot gan to priekšrocības, gan trūkumus. Tika izmantota asoc. prof. I Unhi (kor. 이은희 /i-uin-hi/, ang. Lee Eunhee), Šona Madigana (Sean Madigan) un asoc. prof. Bakas Midžonnas (kor. 박미정 /pak-mi-coann/, ang. Park Mee-Jeong) grāmata par korejiešu

² Delfi. Ziemeļkoreja izšāvusi divas īsa darbības rādiusa raķetes, ziņo Dienvidkoreja.

³ TVNET. "Daimler" neziņā, kā Kims Čenuns ticis pie tā limuzīniem.

⁴ Plūme, R. Atbrīvos Ziemeļkorejas līdera pusbrāļa slepkavībā apsūdzēto.

⁵ Diena. ASV konfiscē Ziemeļkorejas kuģi.

valodas lingvistiku “Ievads korejiešu valodas lingistikā” (An Introduction to Korean Linguistics), ar kā palīdzību tika iepazītas korejiešu valodas fonoloģiskas īpašības. Vienīgais avots, pētot transkripciju latviešu valodā bija “Latviešu Vēstneša” izdots “Ieteikumi korejiešu personvārdu atveidei latviešu valodā”, ko sastādīja Dina Gailīte (bak. filol.(latv. val.)) un konsultēja Natālija Jansone (bak. Filol. (kor. val.)).

Jāatzīmē, ka visvairāk izmantotais avots šajā darbā ir pati valoda - gan korejiešu, gan angļu, gan latviešu. Valodas runātājam ir zināmas priekšrocības, analizējot valodu, jo ir zināšanas par dažādu valodas procesu praktisku nozīmi. Taču šī pieredze ir arī šķērslis, kas piešķir sentimentālu vērtību procesiem, ko ir nepieciešams atdalīt pētnieciskajā darbā. Transkripcijas un transliterācijas izveidē viens no šiem procesiem ir pareiza izruna. Katra pētnieka uzdevums ir piedāvāt precīzu runas pierakstu, ko vairumā situāciju nav iespējams sasniegt. Tāpēc šī darba mērķis ir izveidot pēc iespējas precīzāku veidu kā pierakstīt korejiešu valodu ar latviešu alfabēta burtiem, neaizmirstot, ka būs jāveic atkāpe no oriģinālās izrunas, pielāgojot to latviešu valodas lietošanas noteikumiem.

Darbā izmantota autore izveidotā transkripcija (apskatāma 40.-43.lpp.) un transliterācija (apskatāma 47.-48.lpp., pierakstīta starp divām slīpsvītām - piemērs: $\text{한글} /\text{han-kuil}/$)⁶, kā arī Internacionālais Fonētiskais alfabēts (IFA), kas tika aizgūts no grāmatas “Ievads korejiešu valodas lingistikā” (apskatāms 3. pielikumā), precīzam izrunas pierakstam (pierakstīta kvadrātiekvās - piemērs: $\text{한글} [\text{hangu\text{A}}]$). Jēdzieni, kas nav latviešu valodā sastopami, ir autores tulkoti.

⁶ Korejiešu alfabēts

1. KOREJIEŠU VALODAS VĒSTURE, FONOLOĢIJA UN PIRMĀS TRANSKRIPCIJAS SISTĒMAS

1.1. Korejiešu valoda un rakstība

1.1.1. Vēsture

Līdz Haņ dinastijas (ķīniešu valodā (turpmāk ķīn.) 漢朝, 206.g.p.m.ē.-220.g.m.ē.)⁷ karavadoņu ienākšanas Korejas pussalā 108.g.m.ē.⁸ korejiešu valoda pastāvēja mutvārdu formā. No tā brīža korejiešu galmā tika ieviesta ķīniešu rakstības sistēma jeb *handža* (kor. 한자 /han-ca/, latviešu valodā (turpmāk latv.) Haņ (Haņ dinastijas) rakstība), kas tika lietota trijās neatkarīgās korejiešu karaļvalstīs - Šillā (kor. 신라 /sin-la/, 56.g.p.m.ē.-668.g.m.ē.), Gogurjo (kor. 고구려 /ko-ku-ljoa/, 37.g.p.m.ē.-668.g.m.ē.) un Bekdžē (kor. 백제 /peak-ce/, 18.g.p.m.ē.-660.g.m.ē.)⁹. Tā tika mācīta kā svešvaloda, ko izmantoja tulkošanas nolūkos. Tas radīja situāciju, kad korejiešiem bija nepieciešams pārtulkot dažādus faktus un viedokļus, par ko runāja korejiešu valodā, bet pierakstīja ķīniešu valodā.

Tomēr šī rakstības metode bija pārlietu apgrūtinoša un neatbilda korejiešu valodas reālījām, tāpēc tika veikts mēģinājums pielāgot ķīniešu rakstību korejiešu valodai.¹⁰ To sāka ar korejiešu personvārdu atveidi tā, lai hieroglifu lasījums būtu pēc iespējas līdzīgāks korejiešu izrunai. Lai gan tika mainīta hieroglifu izruna, tika saglabāta to nozīme. Ar laiku tika pielāgotas arī dažādas gramatiskas konstrukcijas, piem., atsevišķi izvēlēti hieroglifi aizvietoja saikļus, kā “un”, “ar”. Šis rakstības veids tika saukts par *idu*, ko lietoja arī ilgu laiku pēc korejiešu alfabēta izgudrošanas.¹¹

Korejiešu alfabēts jeb *hangul* (kor. 한글 /han-kuil/) tika publicēts “Pareizas skaņas tautas apmācībai” (*handža* 訓民正音, kor. 훈민정음 /hun-min-coann-uim/, izruna (turpmāk izr.) hun-min-džonn-um, ang. The Correct Sounds for the Instruction of the People)) tautai 1446.g.m.ē.¹², ko sarakstīja, izmantojot ķīniešu hieroglifus.^{13,14} Tā kā ķīniešu hieroglifi ir sarežģīti un bez

⁷ Lee, K., Ramsey, S. R. 34.lpp

⁸ Lee, K., Ramsey, S. R. 1.lpp.

⁹ Cho, J. 12.lpp.

¹⁰ Cho, J. 13.lpp.

¹¹ Lee, K., Ramsey, S. R. 53.lpp.

¹² Lee, K., Ramsey, S. R. 102.lpp.

¹³ Lee, K., Ramsey, S. R. 1.lpp.

¹⁴ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 6.lpp.

ilgstošas apmācības tos ir gandrīz neiespējami apgūt, var secināt, ka sabiedrībā, kur galvenā nodarbošanās ir lauksaimniecība, nebija augsts lasīt- un rakstītprasmes līmenis.

Tāpēc ar mērķi sniegt iespēju izglītoties pārējiem korejiešu iedzīvotājiem Karalis Sedžonns (kor. 왕세종 /vann-se-conn/, 1379.g.-1450.g.¹⁵ (valdīja 1418.g. - 1450.g.))^{16,17} kopā ar vairākiem galma zinātniekiem izveidoja iepriekš minēto pamācību, ko aprakstīja ķīniešu valodā un papildināja ar pamācību “Pareizas skaņas tautas apmācībai - skaidrojumi un piemēri” (handža 訓民正音解例, kor. 훈민정음 해례 /hun-min-coann-uim/, izr. hun-min-džonn-um he-rje, ang. Explanations and Examples of the Correct Sounds for the Instruction of the People), kā arī ar pirmajām hangul zīmēm, kas palīdzēja izprast jaunā alfabēta lasījumu un rakstību.^{18,19} Papildus tam Karaliskās Komisijas vadītājs Indži Džonns (kor. 인지정 /in-ci-coann/, izr. in-dži-džonn, ang. Inji Chǒng) bija uzrakstījis pēcvārdu, kur tiek skaidrotas alfabēta fonētiskās īpašības, kā arī tiek detalizēti skaidrota filozofija, kas ir hangul izveides pamatā. Tomēr šai jaunizveidotajai rakstībai nebija liels lietotāju daudzums Džoson dinastijas (kor. 조선 /co-soan/, ang. Chosǒn, 1392.g.-1897.g.)²⁰ literātu vidū. Tā tika saukta *onmun* (kor. 언문 /oan-mun/, latv. vulgāra rakstība) un dēvēta par rakstību, ko jālieto tikai sievietēm un neizglītotiem cilvēkiem.²¹ Hangul tika piešķirts augstāks statuss tikai 19.gs., lai gan gadsimta sākumā tas tika uzskatīts par neformālu rakstības veidu (tolaik vienlaicīgi pastāvēja četras rakstības metodes - *hanmun* (kor. 한문 /han-mun/, latv. Haṅ (Haṅ dinastijas) rakstība), *idu*, *onhanmun* (kor. 언한문 /oan-han-mun/, latv. hangul un hanmun hibrīds), *onmun*)²², un tika pasludināts par oficiālo korejiešu alfabētu 1945.gadā.²³

Skaņu rakstībā korejiešu valodā tika adaptēta un papildināta ķīniešu zilbiskā fonoloģija *faņeje* (ķīn. 反切, latv. Pagriezts un Nogriezts), kur lasījumu noteica divas zīmes. Šajā metodē pirmā zīme noteica sākotnējo skanējumu, bet otra zīme noteica atlikušās zilbes daļas izrunu. Lai gan šādā veidā nebija stingri noteikts līdzskaņu un patskaņu sadalījums, pirmā zīme noteica sākotnējo līdzskani (ja tāda nebija, tad to dēvēja par nulli). Salīdzinoši korejiešiem skaņa tika

¹⁵ Cho, J. 14.lpp.

¹⁶ Cho, J. 14.lpp.

¹⁷ Lee, K., Ramsey, S. R. 102.lpp.

¹⁸ Lee, K., Ramsey, S. R. 102.lpp.

¹⁹ Lee, E., Madigan, S., Park, M 6.lpp.

²⁰ Lee, K., Ramsey, S. R. 77.lpp.

²¹ Cho, J. 14.lpp.

²² Lee, K., Ramsey, S. R. 288.lpp.

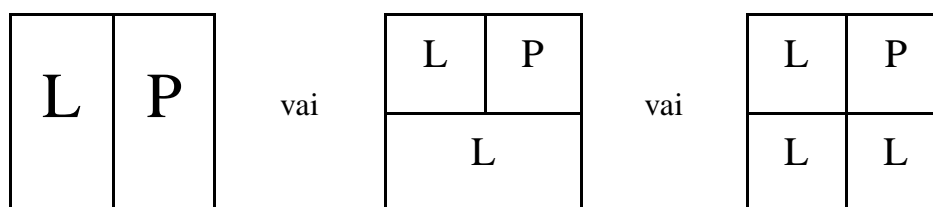
²³ Cho, J. 14.lpp.

sadalīta trīs daļās - sākotnēja skaņa, mediālā skaņā un galējā skaņa -, kas pirmo reizi parādījās publicētajā “Pareizas skaņas tautas apmācībai - skaidrojumi un piemēri”. Pēc karaļa Sedžonna rakstītā varēja noteikt, ka sākotnējai skaņai piemita izteiktāka pamatnozīme skaņas noteikšanā, tomēr tai un galējai skaņai ir vienlīdzīgs skanējums. Kā arī ar mediālās skaņas atpazīšanu kā patskani tika veikta uzskatāma līdzskaņu un patskaņu atdalīšana, izveidojot abām skaņu grupām individuālu simbolu kopu ar atšķirīgām izveides metodēm.²⁴

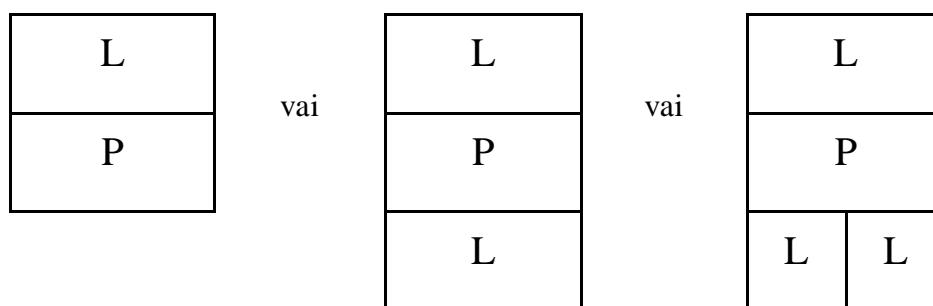
Valodas attēlošanai arī tika izveidoti specifiski noteikumi. Piemēram, līdz mūsdienām ir saglabājusies zilbes struktūra, kas tiek būvēta divos variantos:

- Līdzskanis (L) - patskanis/divskanis (P);
- Līdzskanis - patskanis/divskanis - līdzskanis - (līdzskanis).

Zilbe tiek būvēta atkarībā no tā, vai patskanis tiek pierakstīts horizontāli vai vertikāli. Ja patskanis tiek pieraksts vertikāli, tad uzbūve notiek šādi:

Ja patskanis tiek pierakstīts horizontāli, tad uzbūve ir šāda:

Piemēri:

Līdzskanis - patskanis/divskanis:

⊐ (L) + ㅏ (P) = ㅏ /ta/, izr. da (latv. viss)

⊐ (L) + ㅓ (P) = ㅓ /mo/, izr. mo (latv. rīsu dīgsts)

²⁴ Lee, K., Ramsey, S. R. 115.-116.lpp.

ㅎ (L) + ㄹ (P) = ㅎㄹ /hij/, izr. hi

Līdzskanis - patskanis/divskanis - līdzskanis - (līdzskanis):

ㅁㅁ (L) + ㅂ (P) + ㅇ (L) = ㅁㅁ /ppann/ izr. ppann (latv. maize)

ㅂ (L) + ㅂ (P) + ㅂ (L) = ㅂㅂ /pakk/, izr. bak (latv. ārā, ārpus)

ㅎ (L) + ㅡ (P) + ㄹ (L) + ㄱ (L) = ㅎㄹ /huilk/, izr. huk (latv. zeme, dubļi)

Tas nenozīmē, ka katrs vārds korejiešu vārdā sākas ar līdzskani. Lai tiktu saglabāta šī uzbūve, iztrūkstošā līdzskaņa vietā tiek ievietots ㅇ, kas izrunā netiek atspoguļots (ㅇ /jonn/ (izr. jonn), latv. pūķis).

Sākotnējā alfabēta versijā bija sastopami burti, kas vairs nav saskatāmi mūsdienu korejiešu rakstībā. Alfabētā bija 28 burti (17 līdzskaņi un 11 patskaņi), neiekļaujot dubultos līdzskaņus un divskaņus. Piemēram, pastāvēja tāds līdzskanis kā ㅇ [ø], kas bija lietojams kā sākumburts, taču tā skanējums bija pārāk līdzīgs ㅇ [ŋ], un tā lietojums ar laiku samazinājās, ap 17.gs. jau pilnībā izzūdod no korejiešu tekstiem.²⁵ Mūsdienu alfabētā ir 24 burti (14 līdzskaņi un 10 patskaņi), neieskaitot dubultos līdzskaņus un divskaņus, tāpēc uzmanība tiks pievērsta līdz mūsdienām saglabājušos burtu izveides teorijām. Tās tiek detalizēti aprakstītas “Pareizas skaņas tautas apmācībai - skaidrojumi un piemēri” sadaļā ar nosaukumu “Burtu dizaina skaidrojums” (ang. Explanation of the design of the letters).²⁶

Kā jau iepriekš tika minēts, līdzskaņu un patskaņu izveides filozofija ir atšķirīga. Līdzskaņi tika veidoti balstoties uz mutes dobuma pozīciju, kas izpaužas šādi:

ㄱ [k] - molāra (ang. molar, latv. dzerokļa -) skaņa, ko attēlo kā mēles aizmugurēju daļu, kas nobloķē aukslējas²⁷.

ㄴ [n] - lingvāla (ang. lingual, latv. mēles -) skaņa, ko attēlo kā mēles priekšējo daļu, kas pieskaras pie aukslējām.

ㅁ [m] - labiāla (ang. labial, latv. lūpu -) skaņa, ko attēlo kā mutes kontūru.

ㅅ [s] - incisīva (ang. incisor, latv. priekšzoba -) skaņa, ko attēlo kā priekšzobu kontūru.

ㅇ [ŋ] - laringāla (ang. laryngeal, latv. balsenes -) skaņa, ko attēlo kā rīkles kontūru.

²⁵ Lee, K., Ramsey, S. R. 118.lpp.

²⁶ Lee, K., Ramsey, S. R. 116.lpp.

²⁷ Aukslēja - Mutes dobuma augšējā siena no alveolām līdz ūkai. à *cietās aukslējas; mīkstās aukslējas* (LZA akadēmisko terminu datu bāze)

Pieci augšā redzami simboli tiek saukti par pamatburtiem, no kuriem tālāk tika veidoti citi līdzskaņi. Tādēļ izveidošanas laikā (15.gs.m.ē.) tie tika uzskatīti par “vājāko” skaņas izrunu, kas ir iespējama, mutes dobumam atrodoties nosauktajās pozīcijās. Pārējie līdzskaņi tiek uzskatīti par spēcīgāku skaņu attēlojumiem, pievienojot tiem papildus līniju. Tādā veidā ar katru pievienoto līniju skaņa tiek padarīta “stingrāka”.²⁸ Sekojoši:

⊏ [k] tika pārveidots par ⇨ [k^h].

⊐ [n] tiek pārveidots par ⊔ [t], tad ⊔ - par ⊕ [t^h].

⊑ [m] tiek pārveidots par ⊕ [p], tad ⊕ - par ⊖ [p^h].

⊒ [s] tiek pārveidots par ⊗ [tɕ], tad ⊗ - par ⊘ [tɕ^h].

○ [ŋ] tiek pārveidots par ⊖ [q]²⁹, tad ⊖ - par ⊗ [h].

Kā jau tika minēts, korejiešu alfabētā bija 11 patskaņi. Astoņi no tiem tika veidoti, balstoties uz neokonfūcisma filozofiju. Tie tiek veidoti no trīs pamatburtiem - ㅏ [ʌ]³⁰, ㅑ [u], ㅓ [i], kas pārstāv trīs pasauli veidojošos elementus, respektīvi, debesis, zeme un cilvēks. Patskaņi veidojas šo zīmju dažādās kombinācijās un pozīcijās. Piemēram:

Apvienojot cilvēku ㅓ un debesis ㅏ, tā, ka tās “gaida līdz cilvēks paveiks savu darbu”³¹, tās tiek savienotas, izveidojot patskani ㅗ [a].

Apvienojot zemi ㅑ un debesis ㅏ to sākotnējā pozīcijā (debesis augšā un zeme lejā), tās tiek savienotas, izveidojot patskani ㅛ [o].

Apgrīžot zemi ㅑ un debesis ㅏ otrādi, izveidojas patskanis ㅜ [u].

Novietojot cilvēku ㅓ priekšā debesīm ㅏ, izveidojas patskanis ㅗ [ʌ].

ㅗ [ja] veidojas, ja ㅓ pievieno papildus ㅏ.

ㅛ [jo] veidojas, ja ㅑ pievieno papildus ㅏ.

ㅜ [ju] veidojas, ja ㅓ pievieno papildus ㅏ.

ㅗ [jʌ] veidojas, ja ㅓ pievieno papildus ㅏ.

Papildus tam šie astoņi simboli tiek iedalīti “tumšajos” un “gaišajos” patskaņos. Zīmes ㅗ, ㅛ, ㅜ tiek sauktas par gaišajām, jo tās “nāk no debesīm, atrodoties augšā un ārpusē”.

²⁸ Lee, K., Ramsey, S. R. 116.-117.lpp.

²⁹ Nepastāv mūsdienu alfabētā.

³⁰ Nepastāv mūsdienu alfabētā.

³¹ Lee, K., Ramsey, S. R. 120.lpp. (Pēc “Pareizu skaņu instrukcija tautai - paskaidrojumi un piemēri”).

Savukārt zīmes ㄷ, ㅌ, ㅌ, ㅎ tiek sauktas par tumšajām, jo tās “nāk no zemes, atrodoties apakšā un iekšpusē”. Sākotnēji patskaņi ㅡ un ㅣ tika skaitīti kā neitrāli, jo tiem ir svarīga nozīme visu patskaņu izveidē, taču mūsdienās tie tiek pieskaitīt pie tumšajiem patskaņiem.³²

Šīs zīmes tika arī attiecīga harmonizētas “Patskaņu harmonijā”, kurā gaišie patskaņi vārdā seko gaišajam patskaņim un tumšie patskaņi seko tumšajiem patskaņiem.³³ Šajā harmonijā un arī pašā alfabētā neiekļaujas patskaņi ㅚ [ɛ] un ㅜ [e], kas veidoti no divu patskaņu kombinācijām:

ㅚ veidojas, ja ㅜ apvieno ar ㅣ ;

ㅜ veidojas, ja ㅜ apvieno ar ㅣ .³⁴

1.1.2. Fonoloģija

Korejiešu valodas fonoloģijā ir daudzas īpatnības, kas sastopamas galvenokārt dialektu atšķirībās, sarunvalodā un ātrā runā. Tādēļ ka šī darba mērķis ir sastādīt korejiešu valodas transkripciju latviešu valodā, tiks izlaistas dažas valodas fonoloģiskas īpašības, kuras valodā nav bieži sastopamas vai neattiecas uz standarta korejiešu valodu. Detalizētāk tiks skaidrota asimilācija, aspirācija un beigu līdzskaņu neitralizācija un līdzskaņu kopu redukcija.

1.1.2.1. Asimilācija

Ļoti bieži sastopamā fonoloģiskā pārmaiņa - asimilācija -, kas ir vērojama latviešu valodā, ir saskatāma arī korejiešu valodā. Tā rodas, kad kādai no blakus esošām skaņām mainās fonētiskās īpašības, pielāgojoties otrai, lai veidotos vieglāka, plūstošāka izruna. Asimilācija var būt progresīva (piem., AB → AA) vai regresīva (piem., AB → BB), kas ir atkarīgs no asimilācijas virziena. Kad divas skaņas kļūst identiskas, tā tiek saukta par pilnīgu asimilāciju (piem., pats [pac]). Kad divas skaņas nav identiskas, tad tā tiek saukta par daļēju asimilāciju (piem., nav [nav]).³⁵

Asimilācija var notikt gan starp diviem līdzskaņiem, kā nazalizācija (līdzskanis kļūst nazāls, piem., [p] kļūst par [m]), likvidizācija (liquidization) jeb lateralizācija (lateralization,

³² Lee, K., Ramsey, S. R. 121.lpp. (Pēc “Pareizu skaņu instrukcija tautai - paskaidrojumi un piemēri”)

³³ Lee, K., Ramsey, S. R. 121.lpp. (Pēc “Pareizu skaņu instrukcija tautai - paskaidrojumi un piemēri”)

³⁴ Lee, K., Ramsey, S. R. 290.-291.lpp.

³⁵ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 52.lpp.

līdzskanis kļūst laterāls, piem., [n] kļūst par [l]), dekoronizācija (decoronation), gan starp līdzskani un patskani, kā palatalizācija (palatalization), gan starp diviem patskaņiem, kā patskaņu harmonija.³⁶ Asimilācijai tiek pieskaitīta arī slēdzeņu³⁷ balsīguma maiņa, kas korejiešu valodā notiek parastiem slēdžeņiem kļūstot balsīgiem.³⁸

1.1.2.1.1. Nazalizācija

Nazalizācija korejiešu valodā izpaužas, kad zilbes pēdējam līdzskanī [p], [t] vai [k]³⁹ seko nazāls līdzskanis [m] vai [n]⁴⁰. Katram līdzskanī ir savs atbilstošs nazāls līdzskanis, sekojoši, [p] tiek aizvietots ar [m], [t] tiek aizvietots ar [n] un [k] - ar [ŋ]. Šis notiekums darbojas ne tikai vārda ietvaros, bet arī divu vārdu starpā, kas iekļaujas iepriekš nosauktā situācijā, t.i., viena vārda beigu burts ir [p], [t] vai [k], bet otra vārda sākumburts ir [m] vai [n]. Daži uzskatāmi piemēri būtu:

입니다 /ip-ni-ta/ → 입니다 [im-ni-da]⁴¹ (latv. būt)

날말 /nath-mal/ → 난말 [nan-maŋ]⁴² (latv. vārds (teikumā))

악몽 /ak-monn/ → 앙몽 [aŋ-moŋ] (latv. murgs)

1.1.2.1.2. Likvidizācija

Tā korejiešu valodā izpaužas kā nazālā [n] asimilācija par laterālo [l]⁴³. Asimilācija var notikt neatkarīgi no abu līdzskaņu pozīcijas, t.i., [n] var atrasties gan pirms, gan pēc [l], tas tik un tā tiks asimilēts kā [l].

Progresīvā asimilācija:

설날 /soal-nal/ → 설랄 [sɔl-laŋ] (latv. Jaungada diena (pēc mēness kalendāra))

떡갈나무 /ttoak-kal-na-mu/ → 떡갈라무 [tʰɔk-kʰal-la-mu] (latv. ozols)

³⁶ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 52.lpp.

³⁷ Grigorjevs, J. 23.lpp.

³⁸ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 56.lpp.

³⁹ Visi līdzskaņi, neatkarīgi no to sākotnējā lasījuma, zilbes beigās tiek lasīti dotajās trīs skaņās. Piem., visas [p] variācijas - ㅍ [p], ㅍ' [p'], ㅍ^h [p^h] - zilbēs beigās skanēs vienādi. Tas pats attiecas uz pārējiem līdzskaņiem.

⁴⁰ Grigorjevs, J. 23.lpp.

⁴¹ [t] un [d] pārmaiņa tiks skaidrota sadaļā par slēdzeņu balsīgumu.

⁴² [l] un [ɮ] pārmaiņa tiks skaidrota sadaļā par palatalizāciju.

⁴³ Grigorjevs, J. 28.lpp.

Regresīvā asimilācija:

신라 /sin-la/ → 실라 [ʃil-la]⁴⁴ (latv. Šilla dinastija)

안락 /an-lak/ → 알락 [al-lak] (latv. ērtums, komforts)

Taču rodas arī situācijas, kad kombinācija [n] un [l] ne vienmēr kļūst par [ll], bet gan tiek pārveidota par [nn]. Tas notiek, ja lietvārdiem tiek pievienotas sino-korejiešu zilbes.⁴⁵ Piemēram, tas var notikt ielu nosaukumos, jo tiek pievienota zilbe -로 (handža 路 (izr. ro), latv. iela, ceļš):

신문-로 /sin-mun-lo/ → 신문노 [ʃin-mun-no] (latv. Šinmun iela)

Tieksme pārveidot [n] un [l] kombināciju uz [nn] kļūst aizvien populārāka jaunās paaudzes vidū.⁴⁶

1.1.2.1.3. Dekoronizācija

Koronāli skaitās visi tie līdzskaņi, kuru izrunai tiek izmantots mēles gals un/vai pamatne, tādējādi iekļaujot dentālus (pie zobiem), alveolārus (pie smaganām) un palatālus (pie aukslējām) līdzskaņus. Sarunvalodā, ja koronāliem līdzskaņiem seko jebkāds nekoronāls līdzskanis, tas kļūst par nekoronālu.⁴⁷ Piemēram, ja pēc koronāla līdzskaņa ir labiāls⁴⁸ līdzskanis, tad tas kļūst labiāls:

신문 /sin-mun/ → 심문 [ʃim-mun] (latv. avīze)

돋보기 /tos-po-ki/ → 톱보기 [top-po-gi]⁴⁹ (latv. lupa)

Ja koronālam līdzskanī seko velārs⁵⁰ līdzskanis, tad tas kļūst velārs:

곡간 /kos-kan/ → 꼭간 [kok-kan] (latv. noliktava)

전구 /coan-ku/ → 정구 [teŋ-gu] (latv. spuldze)

⁴⁴ [s] un [ʃ] pārmaiņa tiks skaidrota sadaļā par palatalizāciju.

⁴⁵ Sino-korejiešu zilbes ir saglabājušās ķīniešu rakstības lietošanas dēļ, kad hieroglifu izruna tika mainīta, saglabājot to nozīmi. Rezultātā korejiešu valodā ir zilbes, kuras ir iespējams atveidot ar handžām.

⁴⁶ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 54.lpp.

⁴⁷ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 54.lpp.

⁴⁸ Grigorjevs, J. 29.lpp

⁴⁹ [s] un [d] pārmaiņa tiks apspriesta sadaļā par redukciju.

⁵⁰ Grigorjevs, J. 25.lpp.

1.1.2.1.4. Palatalizācija

Šajā pārveidē daži līdzskaņi, kuriem seko patskanis [i] vai līdzskanis [j], tiek palatalizēti, tādēļ ka abas iepriekšminētās fonēmas ir palatālas.⁵¹

Kad tiek iespaidoti līdzskaņi [n], [l] un [s], tie tiek aizvietoti ar saviem alofoniem.^{52,53} Latviešu valodas salīdzinājumā tas izskatītos tā, ka minētie līdzskaņi tiktu aizvietoti ar savu “mīkstā” līdzskaņa versiju. Attiecīgi [n] kļūs par [ɲ]⁵⁴, [l] kļūs par [ʎ]⁵⁵, [s] kļūs par [ʃ]⁵⁶. Šādas asimilācijas rezultātā [j] kļūst gandrīz nedzirdams.

[n] palatalizācija:

님 /nim/ → [ɲim] (latv. mīļotais cilvēks)

소녀 /so-njoa/ → [so-ɲjʌ] (latv. meitene)

[l] palatalizācija:

빨리 /ppal-li/ → [p'aʎ-li] (latv. ātri)

한류 /han-lju/ → [haʎ-ʎju] (latv. Korejas Popularitātes Vilnis - Korejas popularitātes

izplatība ārpus valsts robežām)

[s] palatalizācija:

시간 /si-kan/ → [ʃi-gan] (latv. laiks)

씨 /ssi/ → [ʃʃi] (latv. sēkla)

췌 /svin/ → [ʃwin] (latv. desmit)

Kad tiek iespaidoti līdzskaņi [t] un [t^h], tad tie tiek aizstāti ar līdzskaņiem [tɕ] un [tɕ^h]. Taču šī maiņa notiek ne tikai [i] un [j] iespaidā, bet arī [hi] un jebkādas [hj-] zilbes ietekmē. Svarīgi atzīmēt, ka šādas pārmaiņas notiek tikai vārda sastāvā un neattiecas uz attiecībām starp dažādiem vārdiem teikumā.⁵⁷

[t], [t^h] palatalizācija:

해돋이 /hea-tot-i/ → 해돋지 [hɛ-do-tɕi] (latv. saullēkts)

타히다 /tat-hi-ta/ → 타치다 [ta-tɕ^hi-da] (latv. aizvērts)

⁵¹ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 55.lpp.

⁵² Alofons - pozicionāls fonēmas variants. (LZA akadēmisko terminu datu bāze).

⁵³ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 55.lpp.

⁵⁴ Izrunāts kā latviešu “ņ”.

⁵⁵ Izrunāts kā latviešu “ļ”.

⁵⁶ Izrunāts kā latviešu “š”.

⁵⁷ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 55.lpp.

달렸다 /tat-hjoass-ta/ → 다쳐따 [tat-ɕʰjʌ-t'a] (latv. bija aizvērts)

같이 /kath-i/ → 가치 [ka-tɕʰi] (latv. kopā)

1.1.2.1.5. Slēdzeņu balsīgums

Šo asimilāciju bija iespējams redzēt arī iepriekšējos, citu asimilāciju piemēros, jo no tās gandrīz ir neiespējami izvairīties. Tā veidojas, kad slēdzeņi [p], [t] un [k] kļūst par to attiecīgām balsīgajiem alofoniem [b], [d] un [g], ja tie atrodas starp citām balsīgām fonēmām.⁵⁸

아버지 /a-poa-ci/ → [a-bo-tɕi] (latv. tēvs)

마디 /ma-ti/ → [ma-di] (latv. vārds (skaitāmvārds “vārdam”⁵⁹))

빨간색 /ppal-kan-seak/ → [p'aŋ-gan-sek] (latv. sarkana krāsa)

1.1.2.2. Aspirācija

Korejiešu valodā aspirāciju veido līdzskanis [h]. Tas var atrasties gan pirms, gan pēc ietekmējamās fonēmas, kā arī šis noteikums darbojas, apvienojot vārda daļas.⁶⁰ Rezultātā divi patskaņi [h] un [p], [t], [tɕ] vai [k] savienojas vienā aspirētā līdzskanī [p^h], [t^h], [tɕ^h] vai [k^h].

Piemēram:

입학 /ip-hak/ → 이팍 [i-p^hak] (latv. iestāšanās kādā mācību iestādē)

올다 /olh-ta/ → 올타 [oŋ-t^ha] (latv. pareizs)

걸히다 /koat-hi-ta/ → 거치다 [kʌ-tɕ^hi-da] (latv. būt notīrītam)

녹화 /nok-hoa/ → 노콰 [no-k^hwa] (latv. ieraksts)

1.1.2.3. Beigu līdzskaņu neitralizācija un līdzskaņu kopu redukcija

Apakšnodaļā par dažādiem asimilācijas procesiem arī varēja saskatīt šo skaņas pārmaiņu. Līdzskaņu neitralizācijā vienas artikulācijas veida līdzskaņi tiek pārveidoti to pamatformā. Tā,

⁵⁸ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 56.lpp.

⁵⁹ Korejiešu valodā ir skaitāmvārdi dažādiem fiziskiem un teorētiskiem objektiem. Salīdzinājumā latviešu valodā skaitāmvārdi nav nepieciešami, tomēr vispazīstamākais ir “gabals”, ko bieži vien izlaiž, piem., “pieci gabali ābolu” vietā saka “pieci āboli” (nav vēlams jaukt ar “pieciem ābola gabaliem”. Vārdu secība ir būtiska)

⁶⁰ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 64.lpp.

piem., beigu līdzskaņi [k], [kʰ], [kʰ] pārveidojas par [k]. Šis noteikums neattiecas uz beigu nazāliem un laterāliem līdzskaņiem. Korejiešu valodā zilbes beigās tiek izrunāti šādi līdzskaņi: [m], [n], [ŋ], [l], [p], [t] un [k].⁶¹ Piemēram:

입 /ip/ → [ip] (latv. mute)

잎 /iph/ → [ip] (latv. lapa)

곧 /kot/ → [kot] (latv. drīz)

못 /mos/ → [mot] (latv. nagla)

막 /mak/ → [mak] (latv. tikko)

밖 /pakk/ → [pak] (latv. ārā, ārpusē)

Savukārt līdzskaņu kopā, kur ir divi līdzskaņi, ja viens atbilst korejiešu pēdējo līdzskaņu noteikumam, otrs līdzskanis tiek reducēts:

값 /kaps/ → [kap] (latv. cena)

많다 /manh-ta/ → [man-t^ha] (latv. daudz)

Taču ir arī vārdi, kur abi pēdējie līdzskaņi atbilst iepriekšminētajam noteikumam, tad tiek atstāti sekojoši līdzskaņi:

[k], [m], [p^h].⁶²

닭 /talk/ → [tak] (latv. vista)

삼 /salm/ → [sam] (latv. dzīve)

음다 /uilph-ta/ → [up^h-ta] (latv. lasīt dzeju)

Redukcijā, protams, ir arī izņēmumi, kas ir bieži sastopami dienvidu dialektos. Kā arī veidojas tendence izrunāt abus līdzskaņus kopās [lk] un [lp], neatmetot līdzskani [l]⁶³, lai gan tā atmešana, spriežot pēc iepriekš sniegtajiem piemēriem, notiek pietiekami bieži.

1.2. Korejiešu valodas romanizācijas izveide

Pirmie korejiešu valodas romanizācijas⁶⁴ mēģinājumi ir vērojami 19.gs., kad pastāvēja starptautisks spiediens Korejai iekļauties starpvalstu tirdzniecībā.⁶⁵ Šajā periodā eiropiešu

⁶¹ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 65.lpp.

⁶² Lee, E., Madigan, S., Park, M. 66.lpp.

⁶³ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 68.lpp.

⁶⁴ Romanizācija - valodas pieraksts ar latīņu alfabēta burtiem.

⁶⁵ Cho, J. 23.lpp.

misionāri un diplomāti veica mēģinājumus pierakstīt korejiešu vārdus pēc viņu vajadzībām, vai tie būtu vietvārdi kartēs vai oficiālie dokumenti. Vēlāk, Japānas koloniālajā ērā, kad korejiešu valoda tika aizliegta, tika izveidotas dažādas japāņu, korejiešu un rietumu pētnieku transkripcijas. Kopš neatkarības atgūšanas 1945.gadā Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas un Korejas Republikas valdības ir veikušas vairākus mēģinājumus izveidot savas valodas transkripcijas versijas, taču līdz ar šī darba izveidi nav pieņemta vienota sistēma, kas atveidotu korejiešu valodu tā, lai tas būtu pieņemams gan abās korejiešu valstīs, gan starptautiskā līmenī.

Senākā transkripcijas liecība ir Japānas valdības padomnieka un vācu ārsta Filipa Franca fon Zībolda (Phillipp Franz von Siebold, 1796.g.-1866.g.) 1832.gadā izveidotā transkripcija, kur redzami tikai daži līdzskaņi.⁶⁶ Diemžēl nav pieejamas liecības par to, kā tika pierakstītas pārējās korejiešu alfabēta zīmes, kā arī nav zināms, kā tās tika pielietotas.

Tika veikti vēl daudzi citi mēģinājumi pierakstīt korejiešu alfabētu gan vācu, gan angļu, gan franču valodā, un līdz 20.gs. jau bija izveidotas aptuveni 30 transkripcijas sistēmas. To starpā izceļami iepriekšminētā F. F. fon Zībolda, franču misionāra Klauda Čārlza Dalleta (Claude Charles Dallet, 1829.g.-1878.g.)⁶⁷ un angļu misionāra Džona Rosa (John Ross, 1842.g.-1915.g.)⁶⁸ romanizācijas sistēmas skicējumi, kas kalpoja par pamatu turpmāko transkripciju un to pieraksta noteikumu izveidē.⁶⁹

Tomēr ir vērts atzīt, ka ap to laiku korejiešu valodas pieraksta metodes nebija vienotas, un katrs pētnieks vadījās pēc savas dzimtās valodas un personīgajiem uzskatiem, ko var secināt vērojot atšķirības zemāk redzamās tabulās 1, 2, 3 un 4:⁷⁰

Līdzskaņi (tabula 1):

	ㄱ	ㅋ	ㆁ	ㄷ	ㅌ	ㄷ	ㅍ	ㅍ	ㅂ
F. F. fon Zībolds (1832.g.)	k	k'	-	t	t'	-	p	p'	-
K. Č. Dallets (1874.g.)	k	kh	-	t	th	-	p	ph	-
Dž. Ross (1882.g.)	g	k	g'	d	t	d'	b	p	b'

(tabula 1)

⁶⁶ Cho, J. 23.-25.lpp.

⁶⁷ Parīzes Ārvalstu Misiju Sabiedrības arhīvs

⁶⁸ Boston University, School of Theology, History of Missiology

⁶⁹ Cho, J. 24.lpp.

⁷⁰ Cho, J. 25.lpp.

	ㅈ	ㅊ	ㅅ	ㅆ	ㅎ	ㄴ	ㅇ	ㅇ	ㅇ	ㅇ
F. F. fon Ziboldis (1832.g.)	ts	ts'	-	-	-	-	-	-	-	-
K. Č. Dallets (1874.g.)	ts	tch	-	-	-	-	-	-	-	-
Dž. Ross (1882.g.)	ds	ts	-	-	-	-	-	-	-	-

(tabula 2)

Patskaņi:

	아	어	오	우	으	이	애	에	외	위
F. F. fon Ziboldis (1832.g.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
K. Č. Dallets (1874.g.)	a	eu, o	-	ou	eu	i	é	è	oè	-
Dž. Ross (1882.g.)	a	u	-	oo	u	i	-	-	-	-

(tabula 3)

	야	여	요	유	애	예	와	왜	위	웨	의
F. F. fon Ziboldis (1832.g.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
K. Č. Dallets (1874.g.)	-	ia	-	-	-	-	oi	-	-	-	-
Dž. Ross (1882.g.)	-	yu	-	-	-	-	wa	-	-	-	-

(tabula 4)

Šīs izveidotās transkripcijas sistēmas bija par pamatu korejiešu valodas pierakstam, un, kā tas tiks apspriests turpmākās daļās, jaunākas versijas pārņēma daudzas šo skicējumu romanizācijas metodes.

2. KOREJIEŠU VALODAS ROMANIZĀCIJAS SISTĒMAS ANĢĻU VALODĀ

Angļu valodā nav vienas, konkrētas transkripcijas, kuru izmantotu plaši visās zinātnes jomās vai masu medijos. Vislabāk pazīstamākas korejiešu valodas romanizācijas ir Makkūna-Raišauera romanizācijas sistēma (McCune-Reischauer system), Jēlas romanizācijas sistēma (Yale system) un Korejas Republikas romanizācijas sistēma.

Svarīgi piebilst, ka atsevišķi netiks apspriesta Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas transkripcijas sistēma, jo tā kopš 1945.gada vienošanās ir bijusi nemainīga⁷¹ - līdz šodienai tiek izmantota zemāk raksturotā Makkūna-Raišauera romanizācijas sistēma.

2.1. Makkūna-Raišauera romanizācijas sistēma

Par pamatu šai transkripcijas sistēmai kalpo F. F. fon Zībolda ieteiktais pieraksts.⁷² To sākotnēji publicēja amerikāņi Dr. Džordžs Makafi Makkūns (George McAfee McCune, 1908.g.-1948.g.)⁷³ un Dr. Edvins Oldfazers Raišauers (Edwin Oldfather Reischauer, 1910.g.-1990.g.)⁷⁴ 1939.gadā grāmatā “Korejiešu valodas romanizācija pēc tās fonētiskās struktūras” (The romanization of the Korean language based upon its phonetic structure), ko galvenokārt izmantoja ASV Aizsardzības Departaments, lai veidotu militārās kartes.⁷⁵ Ar laiku šo transkripciju pārņēma arī citas administrācijas, mediji, izdevniecības un bibliotēkas⁷⁶, un līdz 2011.gadam⁷⁷ tā bija vienīgā oficiāli atzītā romanizācijas sistēma angļu valodā runājošās valstīs.^{78,79} To vēl joprojām izmanto daudzu korejiešu personvārdu atveidē, jo to ietekmē arī katra indivīda personīgie uzskati, ko nav iespējams piespiesti mainīt, kā arī ģimenē pastāvošās tradīcijas un šīs sistēmas ilglaicīgā izmantošana,⁸⁰ kas bija oficiāli pielietota kopš 1943.gada.⁸¹ Ja

⁷¹ Ministry of Defence, UK. Romanization System for Korean. 47.lpp.

⁷² Cho, J. 24.lpp.

⁷³ University of California (System) Academic Senate

⁷⁴ The Historian of the U.S. Department of State

⁷⁵ Cho, J. 35.lpp.

⁷⁶ Library of Congress

⁷⁷ Ministry of Defence, UK. Romanization of Korean for the Republic of Korea. 1.lpp.

⁷⁸ Cho, J. 35.lpp.

⁷⁹ UNGEGN Working Group on Romanization Systems. 1.lpp.

⁸⁰ Cho, J. 55.lpp.

⁸¹ Ministry of Defence, UK. Romanization of Korean for the Republic of Korea. 1.lpp.

tiktu izmantota jauna sistēma personvārdu un dažādu, plaši pazīstamu kompāniju atveidē, tas varētu izraisīt apjukumu, jo vārdiem var pilnībā tikt mainīts to rakstījums,⁸² taču tika veikts mēģinājums mainīt šo sistēmu, ko varēs apskatīt apakšnodaļā par Korejas Republikas izveidoto romanizācijas sistēmu.

Makkūna-Raišauera sistēma (turpmāk MR sistēma) balstās uz korejiešu valodas transkripciju^{83,84} jeb valodas fonoloģisko rakstījumu,⁸⁵ nevis uz vārdu tiešo rakstību (transliterāciju).^{86,87} Līdz ar to rodas arī dažādi sarežģījumi korejiešu valodas romanizācijas sistēmās, tādēļ ka korejiešu valodā ir vairāk patskaņu un līdzskaņu nekā angļu valodā, ko šī sistēma atrisina piešķirot katrai skaņai atbilstošu simbolu (tabula 5, 6, 7, 8):

Līdzskaņi:

	ㄱ	ㅋ	ㄲ	ㄷ	ㅌ	ㄸ	ㅍ	ㅑ	ㅑ
MR sistēma	k/g	k'	kk	t/d	t'	tt	p/b	p'	pp

(tabula 5)

	ㅈ	ㅊ	ㅉ	ㅅ	ㅆ	ㅎ	ㄴ	ㅁ	ㅇ	ㄹ
MR sistēma	ch/j	ch'	tch	s/sh	ss	h	n	m	ng ⁸⁸	r/l

(tabula 6)

Patskaņi:

	ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ
MR sistēma	a	õ	o	wu	ũ	i	ae	e	oe	wi

(tabula 7)

⁸² Cho, J. 55.lpp.

⁸³ Комиссаров, В. Н. 173.lpp.

⁸⁴ Cho, J. 31.lpp.

⁸⁵ Cho, J. 36.lpp.

⁸⁶ Комиссаров, В. Н. 173.lpp.

⁸⁷ Cho, J. 31.lpp.

⁸⁸ Ja zīme ir zilbes sākumā, tad to nenorāda, ja zilbes beigās, tad lieto “ng”.

	야	여	요	유	애	예	와	왜	워	웨	의
MR sistēma	ya	yŏ	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wŏ	we	ŭi ^{89,90,91}

(tabula 8)

Tomēr, lai gan šīs sistēmas veidotāji ir angļu valodā runājošie pētnieki, lielākā daļa angļu valodā runājošo cilvēku, kas nepārzina korejiešu valodu, iespējams, neizrunā vārdus, kas pierakstīti MR sistēmā tā, kā tas tika paredzēts. Galvenais iemesls tam ir neregulāra burtu izruna angļu valodā. Piemēram, patskanis “a” var tikt izrunāts kā [a, a:] (piem., *car* [kar]), [e] (piem., *map* [mæp]) un [ei] (piem., *lake* [leik]). Kā paraugu problēmai var ņemt Korejas Republikas nosaukumu, ko lieto korejiešu, *Hanguk* (kor. 한국 /han-kuk/), kas MR sistēma tiek pierakstīts kā *Hanguk*. Ja vārdam nav pievienota izrunas norāde, tad visticamāk, ka vārds tiks izrunāts kā [hæn-gok] (izr. hengak), jo tas vistuvāk atbilst angļu valodas reālijām.

Neskatoties uz to, MR sistēma ir spējusi ilglaicīgi pastāvēt kā dominējošā romanizācijas sistēma, kas tiek izmantota arī 2019.gadā.⁹² Taču kopš 2011.gada tās lietošana, vismaz attiecībā uz vietvārdiem, ir samazinājusies.⁹³

2.2. Jēlas romanizācijas sistēma

Šo sistēmu ir izveidojis Jēlas Universitātes profesors Samuels Elmo Martins (Samuel Elmo Martin, 1924.g.-2009.g.)⁹⁴, ko viņš pirmo reizi publicēja rakstā “Korejiešu (valodas) fonēmika” (Korean Phonemics) 1951.gadā.⁹⁵ Vēlāk S. E. Martins šīs romanizācijas uzlabotu versiju publicēja 1954.gadā grāmatā “Monogrāfs:⁹⁶ Korejiešu (valodas) morfofonēmika” (Monograph Korean morphophonemics).⁹⁷ Pastāv uzskats, ka prof. S. E. Martins ir balstījis savu sistēmu uz franču misionāra K. Č. Dalleta izveidoto korejiešu valodas pieraksta ieskicējumu.⁹⁸

⁸⁹ UNGEGN Working Group on Romanization Systems. 1.-2.lpp.

⁹⁰ Cho, J. 38.-39.lpp.

⁹¹ Ministry of Defence, UK. Romanization System for Korean. 48.lpp.

⁹² Library of Congress

⁹³ Ministry of Defence, UK. Romanization of Korean for the Republic of Korea. 1.lpp.

⁹⁴ Yale University. Office of Public Affairs.

⁹⁵ Cho, J. 28.lpp.

⁹⁶ Monogrāfs – pabeigts iespiests vai neiespiests vainā sējumā vai noteiktā skaita sējumos (LZA akadēmisko terminu datu bāze)

⁹⁷ Cho, J. 28.lpp.

⁹⁸ Cho, J. 24.lpp.

Jēlas romanizācijas sistēmu var saukt par korejiešu valodas transliterācijas sistēmu, jo tās galvenais mērķis ir tiešs valodas grafisks attēlojums, neatkarīgi no vārdu izrunas īpatnībām. Tā tiek aktīvi izmantota valodnieku vidū, un arī autore ievēroja, ka tieši šī sistēma vai tās modifikācija⁹⁹ tiek izmantota akadēmiskajos darbos par korejiešu valodu un tās rakstību, izrunu.¹⁰⁰ Tā sniedz vienotu sistēmu pētniekiem, kas interesējas par korejiešu valodas lingvistiku un vēsturi.

2.3. Korejas Republikas romanizācijas sistēma

Korejas Republikas valdība ir veikusi vairākus uzlabojumus savas valodas sekmīgai transkripcijai, kas padarītu tās pielietošanu gan akadēmiskā, gan diplomātiskā vidē funkcionālu un saprotamu. Līdz 2000.gadā sastādītās romanizācijas sistēmas (turpmāk KR sistēma) ieviešanas pastāvēja vēl trīs citas sistēmas - 1948.gada sistēma, 1959.gada sistēma un 1984.gada sistēma. Pirmā transkripcija tika veidota pēc MR sistēmas. Nākamās izveidē par pamatu tika ņemti Dž. Rosa izveidotie ieteikumi. 1984.gada sistēmu balstīja uz F. F. fon Zībolda pieraksta ieskicējumu. Jaunākā sistēma, kas tiek oficiāli izmantota šī darba izveides laikā, tika izveidota pēc Dž. Rosa ieteikumiem tāpat kā 1959.gada sistēma.¹⁰¹ Visas iepriekšējās sistēmas, neieskaitot šobrīd lietoto, tika sastādītas Korejas Republikas Izglītības ministrijā, un par 2000.gada sistēma tika izveidota Korejas Republikas Kultūras un Tūrisma ministrijā.¹⁰²

Iemesls jaunākās sistēmas izveidei bija galvenokārt tehnoloģiju maiņa. Iepriekšējā sistēmā vienu fonēmu varēja apzīmēt ar diviem simboliem, kā arī tika pielietotas diakritiskās zīmes un apostrofi, kas lika transkripciju sistēmām atšķirties. Šī iemesla dēļ bija nepieciešams atrast risinājumu, kā vienkāršot šo sistēmu.^{103,104}

Tādējādi tika atvieglots darbs datu pārnesei elektroniskajā vidē, kā arī tiem, kas nepārzina korejiešu valodu, nav jāsPECIALIZĒJAS valodas fonoloģijā, lai varētu sekmīgi pierakstīt vārdus (gan personvārdus, gan vietvārdus), neveidojoties domstarpībām.

⁹⁹ Lee, K., Ramsey, S. R. 11.lpp.

¹⁰⁰ Lee, E., Madigan, S., Park, M. 18.lpp.

¹⁰¹ Cho, J. 24.lpp.

¹⁰² Cho, J. 46.lpp.

¹⁰³ Cho, J. 51.lpp.

¹⁰⁴ Kultūras un Tūrisma ministrija, KR.

Lai gan šāds raksturojums līdzinās transliterācijas sistēmai, 2000.gada sistēmas galvenais mērķis ir korejiešu valodas izrunas atspoguļošana transkripcijā.^{105,106} Tā līdzīgi kā vecākās transkripcijas, kas balstās uz korejiešu valodas izrunu, rada sarežģījumus vārdos, kur veidojas jebkādas fonoloģiskas pārmaiņas, kas bija minētas pirmajā daļā.

2.3.1. Romanizācijas likuma tulkojums

(Avots - Nacionālais korejiešu valodas institūts. Korejas Republika. “Korejiešu valodas romanizācija” likums (2000.g. 7.jūlija reforma))

https://www.korean.go.kr/front/board/boardStandardView.do?board_id=4&mn_id=182&b_seq=57)

“Korejiešu valodas romanizācija” likums (2000.g. 7.jūlija reforma)

Autors: Nacionālais korejiešu valodas institūts

Reģistrēts: 2000.g. 22.jūlijā

Skatījumi: 2806¹⁰⁷

1. Romanizācijas pamatnoteikumi:

1.1. Korejiešu valodas transkripcijai ir jābūt pierakstītai vadoties pēc standarta korejiešu valodas izrunas;

1.2. Netiek izmantotas zīmes, kas nav sastopamas latīņu alfabētā.

2. Noteikumu kopsavilkums

2.1. Patskaņi tiek pierakstīti sekojoši (tabula 9 un 10):

Vienkārši patskaņi:

ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅡ	ㅣ	ㅞ	ㅟ	ㅛ	ㅜ
a	eo	o	u	eu	i	ae	e	oe	wi

(tabula 9)

¹⁰⁵ Nacionālais korejiešu valodas institūts. KR.

¹⁰⁶ Cho, J. 52.lpp.

¹⁰⁷ Mainīga vienība, kas atšķiras no tulkošanas brīža.

Divskaņi:

ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅠ	ㅞ	ㅟ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅟ	ㅡ
ya	yeo	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wo	we	ui

(tabula 10)

(Pielikums 1) Pat ja šķiet, ka ㅡ skan kā ㅣ, pieraksta "ui":

(Piemērs)

광희문 - Gwanghuimun

(Pielikums 2) Pēc noteikumiem garie patskaņi netiek atdalīt.

2.2. Līdzskaņi tiek pierakstīti sekojoši (tabula 11, 12, 13, 14, 15):

Slēdzeņi:

ㄱ	ㄲ	ㅋ	ㄷ	ㄸ	ㅌ	ㅂ	ㅃ	ㅍ
g, k	kk	k	d, t	tt	t	b, p	pp	p

(tabula 11)

Afrikatīvie¹⁰⁸ slēdzeņi:

ㅈ	ㅉ	ㅊ
j	jj	ch

(tabula 12)

Spraudzeņi:

ㅅ	ㅆ	ㅎ
s	ss	h

(tabula 13)

Nazālie līdzskaņi (tabula 14):

ㄴ	ㅁ	ㅇ
n	m	ng

¹⁰⁸ Grigorjevs, J. 24.lpp.

Laterālais līdzskanis:

ㄹ	r, l
---	------

(tabula 15)

(Pielikums 1)

Līdzskaņi “ㄱ, ㄷ, ㅂ” patskaņu priekšā tiek pierakstīti kā “g, d, b”, līdzskaņu priekšā vai vārda beigās tie tiek pierakstīti kā “k, t, p” ([] - norāda izrunu vārdā)

(Pielikums 2)

“ㄹ” patskaņu priekšā pieraksta kā “r”, līdzskaņu priekšā vai vārda beigās pieraksta kā “l”.
Tikai “ㄹㄹ” pieraksta kā “ll”.

(Piemērs)

구리 - Guri¹⁰⁹

설악 - Seorak¹¹⁰

칠곡 - Chilgok¹¹¹

임실 - Imsil¹¹²

울릉 - Ulleung¹¹³

대관령[대괄령] - Deagwallyong¹¹⁴

3. Noteikumu nozīmīgums

3.1. Kad notiek fonoloģiska pārmaiņa, transkripcijas tiek pierakstīta pēc tās:

Kad starp līdzskaņiem notiek asimilācija:

(Piemērs)

백마[백마] Baengma¹¹⁵

신문로[신문노] Sinmunno¹¹⁶

종로[종노] Jongno¹¹⁷

왕십리[왕십니] Wangsimni¹¹⁸

별내[별래] Byeollae¹¹⁹

신라[실라] Silla¹²⁰

¹⁰⁹ Guri lielpilsēta

¹¹⁰ Sorak kalns

¹¹¹ Čilgok apgabals

¹¹² Imšiļ apgabals

¹¹³ Ullunn apgabals

¹¹⁴ Degvaļļjonn pakalns

¹¹⁵ Bennma stacija

¹¹⁶ Šinmun iela

¹¹⁷ Džonn iela

¹¹⁸ Vannšimni apkārtnē

¹¹⁹ Bjolle apkārtnē

¹²⁰ Šilla dinastija

Kad “ㄴ, ㄹ” pārklājas:

(Piemērs)

학여울[항녀울] - Hangnyeoul¹²¹ 알약[알락] - allyak¹²²

Kad notiek palatalizācija:

(Piemērs)

해돋이[해도지] - haedoji¹²³ 같이[가치] - gachi¹²⁴ 맞히다[마치다] - machida¹²⁵

Kad “ㄱ, ㄷ, ㅂ, ㅈ” tiek apvienoti ar “ㅎ”, padarot skaņu spēcīgāku:¹²⁶

(Piemērs)

종고[조코] - joko¹²⁷ 놓다[노타] - nota¹²⁸

잡혀[자펴] - japyeo¹²⁹ 낱지[나치] - nachi¹³⁰

Taču, kad lietvārdā līdzskanis “ㅎ” tiek rakstīts pēc “ㄱ, ㄷ, ㅂ”, tad “ㅎ” tiek pierakstīts:

(Piemērs)

목호 - Mukho¹³¹ 집현전 - Jiphyeonjeon^{132,133}

(Pielikums)

Skaņas sasprindzinājums transkripcijas pierakstā netiek atspoguļots:¹³⁴

압구정 - Apgujong¹³⁵ 낙동강 - Nakdonggang¹³⁶ 죽변 - Jukbyeon¹³⁷

¹²¹ Hann-njouļ stacija

¹²² Tablete

¹²³ Saullēkts

¹²⁴ Kopā

¹²⁵ Uzminēt pareizi

¹²⁶ Autores piezīme: tiek aprakstīta aspirācija.

¹²⁷ Labi

¹²⁸ Nolikt

¹²⁹ Būt notvertam

¹³⁰ “Dzimst, vai ne?”

¹³¹ Mukho ciemats

¹³² Džiphjondžon - Pirms Džoson dinastijas karaliskā galma izveidotā zinātniskā institūcija

¹³³ Korejas studiju akadēmija. Korejas kultūras enciklopēdija. Džiphjondžon.

<http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Item/E0055081>

¹³⁴ Autores piezīme: runā lietotie eksplozīvie līdzskaņi, transkripcijā netiek atspoguļoti

¹³⁵ Apgudžonn apkārtne

¹³⁶ Nakdonn upe

¹³⁷ Džukbjon pagasts

낙성대 - Nakseongdae¹³⁸

합정 - Hapjeong¹³⁹

팔당 - Paldang¹⁴⁰

셋별 - saetbyeol¹⁴¹

울산 - Ulsan¹⁴²

3.2. Kad rodas apjukums izrunā, tad starp zilbēm ir atļauts lietot defisi (-):

(Piemērs)

중앙 - Jung-ang¹⁴³

반구대 - Ban-gudae¹⁴⁴

세운 - Se-un¹⁴⁵

해운대 - Hae-undae¹⁴⁶

3.3. Īpašvārdi tiek rakstīti ar lielo sākumburtu:

(Piemērs)

부산 - Busan¹⁴⁷

세종 - Sejong¹⁴⁸

3.4. Personvārdi tiek rakstīti secībā uzvārds/vārds. Vārdus ir ieteicams rakstīt kopā, taču ir atļauts lietot defisi (-) starp zilbēm. (()) - atļautā romanizācija:

(Piemērs)

민용하 - Min Yongha (Min Yong-ha)¹⁴⁹

송나리 - Song Nari (Song Na-ri)¹⁵⁰

Vārdā notiekošās fonoloģiskās pārmaiņas netiek atspoguļotas:

(Piemērs)

한복남 - Han Boknam (Han Bok-nam)¹⁵¹

홍빛나 - Hong Bitna (Hong Bit-na)¹⁵²

Uzvārds tiek pierakstīts atsevišķi.

¹³⁸ Naksonnde parks

¹³⁹ Hapdžonn apkārtnē

¹⁴⁰ Paḏdann stacija

¹⁴¹ Rīta zvaigzne

¹⁴² Uḏsan lielpilsēta

¹⁴³ Centrālais/ā -

¹⁴⁴ Bangude klintskalns

¹⁴⁵ Īpašvārds Seun

¹⁴⁶ Heunde distrikts

¹⁴⁷ Busan lielpilsēta

¹⁴⁸ Īpašvārds Sedžonn

¹⁴⁹ Īpašvārds Min Jonnha

¹⁵⁰ Īpašvārds Sonn Nari

¹⁵¹ Īpašvārds Han Bonn-nam

¹⁵² Īpašvārds Honn Bitna

3.5. Administratīvās vienības “도, 시, 군, 구, 읍, 면, 리, 동, 가” tiek rakstītas kā “do, si, gun, gu, eup, myeon, ri, dong, ga”, un to priekšā tiek likta defise (-). Fonētiskās pārmaiņas, kas notiek pirms un pēc defises (-), netiek atspoguļotas:

(Piemērs)

충청북도 - Chungcheongbuk-do¹⁵³ 제주도 - Jeju-do¹⁵⁴ 의정부시 - Uijeongbu-si¹⁵⁵

2.4. Sistēmu salīdzinājums

Iepriekšminētās sistēmas tiek lietotas paralēli viena otrai. Tomēr tām ir izteiktas izcelsmes, mērķa un pielietošanas atšķirības. Zemāk piedāvātajās tabulās 16, 17, 18 un 19 var uzskatāmi redzēt atšķirības starp tām:

Līdzskaņi (tabula 16):

	ㄱ	ㅋ	ㄲ	ㄷ	ㅌ	ㄸ	ㅍ	ㅑ	ㅓ
MR sistēma	k/g	k'	kk	t/d	t'	tt	p/b	p'	pp
Jēlas sistēma	k	kh	kk	t	th	tt	p	ph	pp
KR sistēma	g/k	k	kk	d/t	t	tt	b/p	p	pp

	ㅈ	ㅊ	ㅉ	ㅅ	ㅆ	ㅎ	ㄴ	ㅁ	ㅇ	ㄹ
MR sistēma	ch/j	ch'	tch	s/sh	ss	h	n	m	ng	r/l
Jēlas sistēma	c	ch	cc	s	ss	h	n	m	ng	l
KR sistēma	j	ch	jj	s	ss	h	n	m	ng	r/l

(tabula 17)

¹⁵³ Čunnčonnbuk province

¹⁵⁴ Džedžu province (Džedžu sala)

¹⁵⁵ Ijdžonnbu lielpilsēta

Patskaņi:

	아	어	오	우	으	이	애	에	외	위
MR sistēma	a	ǒ	o	u	ǔ	i	ae	e	oe	wi
Jēlas sistēma	a	e	o	wu	u	i	ay	ey	oy	wi
KR sistēma	a	eo	o	u	eu	i	ae	e	oe	wi

(tabula 18)

	야	여	요	유	애	예	와	왜	위	웨	의
MR sistēma	ya	yǒ	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wǒ	we	ǔi
Jēlas sistēma	ya	ye	yo	yu	yay	yey	wa	way	we	wey	uy
KR sistēma	ya	yeo	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wo	we	ui

(tabula 19)

Apskatot piedāvātas tabulas, var redzēt, ka tām ir daudz kopīgu iezīmju attiecībā uz noteiktu zīmju romanizāciju. Tomēr uzmanība tiks pievērsta atšķirībām, izlaižot Jēlas sistēmu, jo tā ir stingra transliterācija, kurā izvēlēti atšķirīgi simboli burtu pierakstam galvenokārt pētniecības nolūkos, kas nerada nekādus pārpratumus.

Problēma rodas, kad transkribējamo vārdu izruna atšķiras no to rakstības. Sīkāk pētot tabulu, MR sistēma atšķiras ar to, ka piedāvā divus līdzskaņus vienas zīmes pierakstam, kas bija viens no kritikas un Korejas Republikas izveidotās reformas iemesls. Neskatoties uz to, var ievērot, ka jaunākajā romanizācijas sistēmā arī tiek piedāvāti divi līdzskaņi dažām zīmēm, piem.:

MR sistēma - ㄱ - k/g;

KR sistēma - ㄱ - g/k.

Abas šīs sistēmas tika izveidotas kā transkripcijas. Tām atšķiras vienīgi avots - MR sistēma balstās uz angļu valodā runājošā dzirdes uztveri, kamēr KR sistēma balstās uz korejiešu valodā runājošā dzirdes uztveri. Angļu valodā runājošajam zilbē ㅋ - /kuk/ līdzskanis ㄱ gan zilbes

sākumā, gan beigās skan kā nebalsīgs “k”. Savukārt korejiešu valodā runājošajam ㄱ zilbes sākumā šķiet balsīgs.^{156,157}

Vēl viens atšķirīgs elements starp šīm sistēmām ir transkripcijas izmantošanas pamatojums. No vienas puses, MR sistēmas mērķis ir atspoguļot korejiešu valodas skanējumu pēc iespējas precīzāk, vadoties pēc angļu valodā runājošo valodas izpratnes.¹⁵⁸ No otras puses, KR sistēmas mērķis, izmantojot transkripciju, ir atvieglot korejiešu vārdu izrunu ārzemniekiem, vadoties pēc korejiešu valodā runājošo valodas izpratnes.¹⁵⁹

Taču vērts ievērot, ka jebkurā gadījumā gan KR, gan MR sistēma nav vienkārša. Valodas nepratējam ir nepieciešams pārzināt šīs pārmaiņas, lai varētu veiksmīgi veikt transkripciju angļu valodā. Kā arī tas rada grūtības pierakstot angļu valodas transkripciju atpakaļ korejiešu valodā, jo nevar paredzēt, vai transkripcijā ir redzamas fonoloģiskas pārmaiņas vai tieša transliterācija. Piemēram, izmantojot KR sistēmu, lai transkribētu vārdus 북남/pok-nam/ [poŋ-nam]¹⁶⁰ un 봉남 /ponn-nam/ [poŋ-nam]¹⁶¹ pēc transkripcijas metodes, tad tie abi tiktu pierakstīti kā Bongnam. Respektīvi, lai mēģinātu atrast vārda Bongnam rakstību korejiešu valodā, nav skaidrs, kuru no abām minētajām versijām ir jāpieraksta.. Šī pati problēma attiecas arī uz MR sistēmu.

¹⁵⁶ Cho, J. 59.lpp.

¹⁵⁷ McCune, G. M., Reischauer, E. O. 26.-27.lpp.

¹⁵⁸ McCune, G. M., Reischauer, E. O. 8.lpp.

¹⁵⁹ Kultūras un Tūrisma ministrija, KR.

¹⁶⁰ Īpašvārds Bonn-nam /pok-nam/

¹⁶¹ Īpašvārds Bonn-nam /ponn-nam/

3. KOREJIEŠU VALODAS ROMANIZĀCIJAS SISTĒMAS LATVIEŠU VALODĀ

3.1. Izveidotā transkripcija

Latviešu valodā oficiāli ir izveidota tikai viena korejiešu valodas transkripcijas versija, kas tika publicēta 1997.gadā, “Latvijas Vēstnesī”. To sastādīja Dina Gailīte (bak. filol. (latv. val.)) un Natālija Jansone (bak.filol. (kor. val.)). Tajā ir piedāvāta korejiešu īpašvārdu transkripcija (tabula 20, 21 un 22), kā starpniekvalodu izmantojot angļu valodu.¹⁶²

Līdzskaņi un to savienojumi:

Atveidojums angļu valodā	Atveidojums latviešu valodā		
	Burtu novietojums vārdā		
	Sākumā	Vidū	Beigās
p	p	p b - starp patskaņiem - pēc m, n, r (l), ng m - pirms m, n, r (l)	p
t	t	t d - starp patskaņiem - pēc m, n, r (l) ti > di ht > t n - pirms m, n, r (l) ¹⁶³	t
k	k	k g - starp patskaņiem - pēc m, n, r (l), ng hk > kh	k

¹⁶² Gailīte, D., Jansone, N. 3.lpp.

¹⁶³ Darbā bija drukas kļūda. Autores labotā skaidrojuma vietā bija norādīts “n - pirms m, n (l), r”

		n [nazāla skaņa ņ] - pirms m, t, r (l)	
pp	p	p	Nav sastopams
tt	t	t	Nav sastopams
kk	k	k	k
ch	č	ch > č	ch > t
j	dž	dž	Nav sastopams
cc	č	č	Nav sastopams
ch'	čh	čh	ch > t
s	s šč - pirms i, ui	s šč - pirms i, ui	t
s	s	s	t
h	h	h	t
m	m	m	m
n	n	nr > ll rn > ll	n
r (l)	r - vairumā citvalodu izcelsmes vārdu ryo > rjo ryu > rju ļ > vairumā korejiešu izcelsmes vārdu	r - starp patskaņiem n - pēc jebkura līdzskaņa, izņemot n, r (l), h	ļ
ng	Nav sastopams	n	n

ph	ph	ph	p
th	th	th	t
kh	kh	kh	k

(tabula 20)

Patskaņi un divskaņi:

Atveidojums angļu valodā	Atveidojums latviešu valodā
a	a
ya	ja
eo	o
yeo	jo
o	o
yo	jo
u	u
yu	ju
eu	u
i	i
ae	ē

(tabula 21)

Atveidojums angļu valodā	Atveidojums latviešu valodā
e	e
ye	je
oe	oi
wi	vi
eui	ui
wa	va
wae	vē
weo	vo
we	ve
oo	u
yue	ju

(tabula 22)

Vadoties vien pēc sniegtajiem angļu valodas piemēriem, var ievērot, ka tie nav ņemti no vienas romanizācijas sistēmas, bet ir izvēlēti specifiski atveidojumi no dažādām romanizācijas sistēmām.

Tiek skaidrots, ka korejiešiem vārds un uzvārds tiek rakstīts kopā un tiek ieturēta korejiešu valodas tradīcija, pirmo rakstot uzvārdu un pēc tam vārdu. Latviešu valodā vārds un uzvārds tiek rakstīts atsevišķi, un tas tiek ievērots, transkribējot korejiešu vārdus un uzvārdus.¹⁶⁴

Latviešu valodā lielākai daļai vārdu ir sieviešu un vīriešu dzimtes galotnes, kas nav sastopams korejiešu valodā. Tas tiek atrisināts, pievienojot attiecīgu galotni pēc līdzskaņa. Vārdiem, kas beidzas ar patskani, galotne netiek pievienota.¹⁶⁵

Pēc tabulām 20, 21 un 22 seko latviešu transkripcijas piemēri, izmantojot Korejas Republikas un Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas valstsvīru un citu amatpersonu vārdu pierakstu angļu valodā.¹⁶⁶

Diemžēl netiek sniegti transkripcijas zīmju izvēles pamatojumi un citi detalizētāki skaidrojumi, kas palīdzētu izprast to pielietojumu sīkāk. Piemēram, var rasties neizpratne, ar ko atšķiras abi “s” tabulā 20, kas tiek pierakstīti atšķirīgi. Kā arī nav skaidrs, kur ir sastopama angļu valodas romanizācija “yue” (tabula 22), kā atveide ir ieteikta “ju”, jo tā nav sastopama nevienā romanizācijā, ko ir iespējams apskatīt 2. pielikumā.

3.1.1. Patskaņi

Vadoties pēc sniegtā materiāla, var saprast, ka šie atveides ieteikumi sevī ietver gan transkripcijas, gan transliterācijas metodes. Transkripciju var saskatīt norādījumos par burtu maiņu attiecībā no to pozīcijas vai citiem, blakus esošajiem burtiem. Kā arī situācijās, kur fonēmu attēlojumi sakrīt, sniedzot vienādu pierakstu dažādiem burtiem. Savukārt transliterācija saskatāma atveidē no angļu valodas romanizācijas “oe” (tabula 22), ar ko tiek pierakstīts divskanis ㅝ. Šī divskaņa latviešu valodas versija tiek piedāvāta kā “oi”, kas ir transliterācija. Mūsdienu ㅝ izruna vairāk līdzinās “ve”, kas neatspoguļojas rakstībā.

Interesants risinājums tiek rasts, atšķirot plato (ㅝ - ae) un šauro (ㅞ - e) “e”, kur platais patskanis tiek transkribēts ar “ē”. Kāpēc tieši šim patskanim ir izvēlēts atšķirīgs apzīmējums, bet, piemēram, patskaņi “oe” un “o” vai “u” un “eu” tiek pierakstīti ar vienu burtu?

Viens pamatojums var būt, ka latviešu valodā ir tikai 5 patskaņu burti (a, e, i, o, u) un to variācijas (ā, ē, ī, ū). Turpretī korejiešu valodā ir 8 patskaņu burti (ㅏ [a], ㅑ [ʌ], ㅓ [o], ㅕ [u],

¹⁶⁴ Gailīte, D., Jansone, N. 3.lpp.

¹⁶⁵ Gailīte, D., Jansone, N. 3.lpp.

¹⁶⁶ Gailīte, D., Jansone, N. 3.lpp.

으 [u], 이 [i], 애 [ɛ], ऐ [e]) un to variācijas, kas tiek grupētas divskaņos (ㅏ [ja], ㅑ [jʌ], ㅓ [jo], ㅕ [ju], ㅛ [jɛ], ㅜ [je], ㅟ [ø], ㅠ [y], ㅞ [wa], ㅟ [wɛ], ㅠ [wʌ], ㅡ [we], ㅣ [wɥ]).

Bet latviešu valodas fonētikā ir sastopams gan platais, gan šaurais “e”, kā arī citu patskaņu atšķirīgas formas, kas tiek attēlotas ar vienu burtu, piem., garais un īsais “o”, kā arī divskanis [uo] tiek attēloti ar “o”. Lai gan katram no tiem nav atšķirīga skaņas attēlojuma, izrunu var noprast, lietojot valodu, kas tomēr var būt sarežģīti, to nepārzinot. Pamatojoties uz to, ir grūti saprast, kāpēc nav ievērotas šīs latviešu valodā sastopamās skaņas, bet citi patskaņi, kas nav sastopami latviešu valodā, ir vienkāršoti līdz to tuvākajai latviešu valodas analogiskajai skaņai.

Ja autoru motivācija šai atveidei ir pierakstīt korejiešu personvārdus pēc latviešu izrunas, tad atšķirt plato un šauro “e” ar garumzīmi ir pretrunīgi autoru mērķim, ņemot vērā, ka garumzīme šajā gadījumā neatšķir šauro vai plato patskani, bet atdala divas, grūti atšķiramas fonēmas, kas būtu raksturīgs transliterācijai. Ja mērķis ir atdalīt līdzīgus patskaņus kā transliterācijā, tad to būtu ieteicams veikt arī pārējiem patskaņiem, kam izruna ir daudz atšķirīgāka. Ja gala rezultātam bija jābūt atrast piemērotāko veidu, lai pierakstītu korejiešu valodas izrunu ar latviešu valodas burtiem, tad arī nebūtu pareizi atdalīt plato un šauro patskani ar garumzīmi, bet gan attēlot tos ar vienu burtu - e -, kā tas tika darīts ar citiem, līdzīgi izrunājamajiem patskaņiem.

3.1.2. Līdzskaņi

Transkripcijas metodes ir izteiktākas līdzskaņu pierakstā. Tiek piedāvātas dažas inovācijas, kur izpaužas mēģinājums izveidot precīzāku korejiešu valodas izrunas imitāciju. Piemēram, aspirētie līdzskaņi ㅋ [k^h], ㆁ [t^h], ㆁ [p^h], ㆁ [te^h] tiek transkribēti kopā ar “h”, kas ir redzams kā aspirācijas simbols izrunas norādēs.

Tomēr latviešu valodā līdzskanis “h” tiek izrunāts izteiktāk nekā korejiešu valodā, kur tas runā bieži vien tiek izlaists vai kļūst gandrīz nedzirdams. Tādēļ, transkribējot korejiešu valodas aspirētos līdzskaņus kombinācijā ar latviešu “h”, kā kh, th, ph, čh, veidojas latviešu valodā runājošajam neērti izrunājama līdzskaņu kombinācija. Galvenais mērķis arī netiek sasniegts, jo, ņemot vērā latviešu valodas fonēmas “h” īpatnības, netiek attēlota korejiešu valodas izruna.

Eksplozīvie līdzskaņi, kas korejiešu valodā tiek attēloti ar diviem, vienādiem līdzskaņiem (ㄱ [k'], ㄷ [t'], ㅍ [p'], ㅌ [te']), kas angļu valodā, kā to var redzēt piemēros tabulā 20 (skatīt arī

tabulās 5, 6, 16, 17 un pielikumā 2), tiek transliterēti. Pierakstīt tos latviešu valodā tikai ar vienu līdzskani šķiet racionāli, jo latviešu valodā nav vārdu, kas sāktos ar dubultiem līdzskaņiem.

Tiek pārņemta MR sistēmā novērojamā metode, kur tiek izteikta atšķirība starp balsīgajiem un nebalsīgajiem līdzskaņiem, transkribējot korejiešu valodas vārdus. Jāatzīmē, ka latviešu transkripcijā ir iekļauts līdzskanis ɭ [ʌ], kas nebija iespējams MR sistēmā, jo angļu valodā nav šādas fonēmas. Ņemot vērā šādu priekšrocību, latviešu valodā ir iespējams precīzāk attēlot tādas korejiešu valodā ievērojamas fonoloģiskas pārmaiņas kā palatalizāciju, jo tajā ir līdzskaņi ɭ un ɲ.

3.2. Autores transkripcijas un transliterācijas ieteikumi

Šī darba izstrādes laikā vairākkārt rādās jautājumi par to, kas būtu galvenais, pierakstot korejiešu vārdus ar latīņu alfabēta burtiem, - saglabāt vārda skanējumu vai rakstību, kā arī vai svarīgāk ir ņemt vērā korejiešu valodas īpatnības vai tomēr galvenokārt jāvadās pēc mērķa valodas fonētiskajiem un morfoloģiskajiem likumiem. Būtiski ir arī saprast, pēc kādas valodas lietotāja uzskatiem vadīties, veidojot transkripciju, - transkribējamās valodas vai valodas, ar ko tiek veikta transkripcijas pieraksts.

Jāņem vērā arī izveidotās transkripcijas saderību ar datora vidi, kur tādi burti kā “n” un “ŋ” vai “a” un “ā” u.tml. netiek atšķirti. Tāda problēma var rasties, apstrādājot datus, neizmantojot programmas ar sistēmu, kas ir latviešu valodā vai saderīgas ar latviešu valodā sastopamajiem simboliem.

Tā kā latviešu valodā ir oficiāla tikai viena korejiešu valodas transkripcija, un nav nekādu citu vadlīniju, pēc kā varētu vadīties, tad būtu vērts pievērst uzmanību svešvārdu atveidei, kas jau pastāv latviešu valodā.

Kā arī ir jāsaprot, ka nav izbēgama vienādu zīmju lietošana dažādu fonēmu atveidē, zinot, ka līdzskaņu un patskaņu skaits un izruna abās valodās atšķiras. Šī īpašība tika kritizēta angļu valodas transkripcijas sistēmās, jo tad nav iespējams saprast vārda oriģinālo rakstību, kā arī tie izskatās identiski.

Šim apgalvojumam ir iespējams iebilst ar valodā pastāvošajiem homonīmiem un homoformām. Tie ir sastopami gan korejiešu, gan latviešu valodā, un tas nav radījis grūtības tekstveidē vai saziņā valodas lietotāju vidū. Jebkādus pārpratumus ir iespējams atrisināt ar konteksta palīdzību. Transkripcijas gadījumā atrisinājums ir transliterācija, kas padara skaidru

vārda izcelsmi. No tā izriet, ka gan transkripcija, gan transliterācija ir būtiska, ja vēlas atveidot vārdus pēc iespējas tuvāk to sākotnējam skanējumam.

Taču, kā to rāda latviešu valodas transkripcijas tradīcija, oriģinālā izruna tiek ievērota daļēji. Piemēram, vīrieša vārds “Harijs”, kas angļu valodā tiek saukts kā *Harry* [hæri], precīzāka transkripcija būtu “Heri”, kas, pievienojot galotni, izskatītos kā “Heris”. Vai Ronalds, kas angļu valodā tiek saukts kā Ronald [rɒn ld]. Šis vārds tiešā transkripcijā skan kā “Ronld”, kas būtu lietojams kā “Ronlds”. Notiek, tā sauktā, vārda “latviskošana” - tiek vienkāršota izruna un pievienota galotne, ar kuru ir iespējams veiksmīgi locīt vārdu attiecīgi pēc morfoloģijas likumiem. Rezultātā vārds nav identisks tā sākotnējam skanējumam, tomēr tas ir pielāgots latviešu valodai un ir vienkārši lietojams arī angļu valodas neprātējam. Ar to var secināt, ka saglabāt to pašu izrunu nav tik svarīgi kā padarīt vārdu latviešu valodā lietojamu.

Veidojot transkripciju ir svarīgi ņemt vērā oriģinālvalodas izrunu, taču nedrīkst aizmirst, ka gala rezultāts tik un tā būs citā valodā.

3.2.1. Transkripcija

Tā kā pastāv iespēja, ka transkripciju lietos arī indivīdi, kas nepārzina korejiešu valodu un/vai rakstību, tad tabulā arī tiks iekļautas iepriekš apspriesto trīs sistēmu salīdzinājums. Burtu pārmaiņa vārdos tika skaidrota iepriekšējās nodaļās, tomēr latviešu transkripcijas pieraksts tiks paskaidrots vēlreiz, jo šajā transkripcijā (tabula 23, 24, 25, 26, 27) atšķirsies izmantojamie simboli (tiek izmantoti latviešu alfabēta burti).

Līdzskaņi:

	ㄱ	ㅋ	ㄲ	ㄷ	ㅌ	ㄸ	ㅍ	ㅍ	ㅍㅍ
MR sistēma	k/g	k'	kk	t/d	t'	tt	p/b	p'	pp
Jēlas sistēma	k	kh	kk	t	th	tt	p	ph	pp
KR sistēma	g/k	k	kk	d/t	t	tt	b/p	p	pp
D. Gailītes, N. Jansones transkripcija	k/g	kh	k	t/d	th	t	p/b	ph	p
Autores Transkripcija	g/k	k	kk	d/t	t	tt	b/p	p	pp

(tabula 23)

	ㅈ	ㅊ	ㅌ	ㅍ	ㅍ	ㅎ	ㄴ	ㄹ	ㅇ	ㄷ
MR sistēma	ch/j	ch'	tch	s/sh	ss	h	n	m	ng	r/l
Jēlas sistēma	c	ch	cc	s	ss	h	n	m	ng	l
KR sistēma	j	ch	jj	s	ss	h	n	m	ng	r/l
D. Gailītes, N. Jansones transkripcija	č/dž	čh	č	s/šč	s	h	n	m	n	r/l
Autores transkripcija	dž	č	dz	s/š	ss	h	n	m	nn	r/l

(tabula 24)

Patskaņi:

	ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅛ	ㅜ	ㅟ	ㅡ	ㅣ	ㅥ
MR sistēma	a	õ	o	u	ũ	i	ae	e	oe	wi
Jēlas sistēma	a	e	o	wu	u	i	ay	ey	oy	wi
KR sistēma	a	eo	o	u	eu	i	ae	e	oe	wi
D. Gailītes, N. Jansones transkripcija	a	o	o	u	u	i	ē	e	oi	vi
Autores transkripcija	a	o	o	u	u	i	e	e	ve	vi

(tabula 25)

	ㅟ	ㅡ	ㅣ	ㅥ	ㅧ	ㅨ	ㅩ	ㅪ	ㅫ	ㅬ	ㅭ
MR sistēma	ya	yõ	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wõ	we	ũi
Jēlas sistēma	ya	ye	yo	yu	yay	yey	wa	way	we	wey	uy
KR sistēma	ya	yeo	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wo	we	ui

D. Gailītes, N. Jansones transkripcijas	ja	jo	jo	ju	jē	je	va	vē	vo	ve	ui
Autores transkripcija	ja	jo	jo	ju	je	je	va	ve	vo	ve	ij/i 167

(tabula 26)

Nākamajā tabulā, vadoties pēc pirmajiem atveides ieteikumiem latviešu valodā, tiek piedāvāts transkripcijas veids un īss lietojuma skaidrojums:

Korejiešu burts	Transkripcija latviešu valodā		
	Vārda sākumā	Vārda vidū	Vārda beigās
ㄱ	g	- k - pirms līdzskaņiem - g - starp un pirms patskaņiem/divskaņiem un pēc l (ㄹ), m (ㅁ), n (ㄴ), nn (ㅇ); - nn [ŋ] - pirms l (ㄹ), m (ㅁ), t (ㅌ)	k
ㄲ	kk	- kk; - nn [ŋ] - pirms l (ㄹ), m (ㅁ), t (ㅌ)	k
ㄴ	- n; - ŋ - pirms i (ㅇ), divskaņiem, kas sākas ar j, aizstājot j	- n; - ŋ - pirms i (ㅇ), divskaņiem, kas sākas ar j, aizstājot j; - l - pirms in pēc l (ㄹ)	

¹⁶⁷ Patskanis ㅇ vārda sākumā tiek izrunāts kā ij, bet pēc jebkura līdzskaņa un vai vārda beigās tiek izrunāts kā i.

ㄷ	d	- t - pirms līdzskaņiem; - d - starp un pirms patskaņiem/divskaņiem, pēc l (ㄹ), m (ㅁ), n (ㄴ) un pirms i (ㅇ); - n - pirms l (ㄹ), m (ㅁ), n (ㄴ)	t
ㄸ	tt	tt	Nav sastopams
ㄹ	- r - vairumā svešvārdu, pirms divskaņiem; - l - vairumā korejiešu izcelsmes vārdu	- l - pirms un pēc l (ㄹ); - ㄺ - pirms līdzskaņiem; - r - starp un pirms patskaņiem/divskaņiem; - n - pēc visiem līdzskaņiem, izņemot h (ㅎ), l (ㄹ), n (ㄴ)	ㄺ
ㅁ	m	m	m
ㅂ	b	- p - pirms līdzskaņiem; - b - starp un pirms patskaņiem/divskaņiem un pēc l (ㄹ), m (ㅁ), n (ㄴ), nn (ㅇ); - m - pirms l (ㄹ), m (ㅁ), n (ㄴ)	p
ㅃ	pp	pp	p
ㅅ	- s; - š - pirms i (ㅇ), vi (ㅇ), divskaņiem, kas	- s - starp un pirms patskaņiem/divskaņiem, pirms s (ㅅ) un ss (ㅆ);	t

	sākas ar j, aizstājot j	- š - pirms i (◦), vi (◦), divskaņiem, kas sākas ar j, aizstājot j; - t - pirms līzskāņiem	
ㅃ	- ss; - šš - pirms i (◦), vi (◦)	- ss - starp un pirms patskāņiem/divskaņiem, pirms s (ˆ); - šš - pirms i (◦), vi (◦), divskaņiem, kas sākas ar j, aizstājot j; - t - pirms līzskāņiem	t
ㅇ	Netranskribē	nn	nn
ㅈ	dž	- dž - starp patskāņiem, pēc līzskāņiem; - t - pirms līzskāņiem	t
ㅉ	dz	dz	Nav sastopams
ㅊ	č	- č - starp patskāņiem, pēc līzskāņiem - t - pirms līzskāņiem	t
ㅋ	k	k	k
ㅌ	t	- t; - č - pirms i (), vi (◦), divskaņiem, kas sākas ar j, aizstājot j	t
ㅍ	p	p	p

ㅎ	h	h	Netranskribē
---	---	---	--------------

(tabula 27)

Daži skaņu atveides simboli atšķiras no angļu valodā izmantojamajās sistēmās redzamajiem piedāvājumiem. Šajā transkripcijā ir mēģināts pierakstīt izrunu, vadoties pēc latviešu valodas izpratnes.

Daži skaidrojumi par elementiem, kas atšķiras no angļu valodas sistēmām un sākotnējiem latviešu valodas ieteikumiem:

- Sākuma līdzskaņu ㄱ, ㅋ, ㆁ balsīgums tiek noteikts pēc korejiešu valodā runājošā dzirdes izpratnes. Kā arī šis noteikums ir ieturēts, jo visas modernās transkripcijas ir veiktas ar KR sistēmu, kas atvieglos romanizāciju korejiešu valodas nepratējam;
- Eksplozīvie līdzskaņi tiek attēloti ar dubultajiem līdzskaņiem. Latviešu valodā nav sastopami vārdi, kas sākas ar diviem, identiskiem līdzskaņiem, taču autore piedāvā veikt izņēmumu korejiešu izcelsmes vārdu transkripcijā;
- Tā kā latviešu valodā ir apzīmējumi līdzskaņiem [ŋ] (ŋ) un [ʌ] (l), tad tie arī tiek iekļauti transkripcijā;
- Dubultlīdzskanis ㅈ tiek transkribēts ar “dz” nevis divkāršu “dž” (dždž) morfoloģisku un fonētisku iemeslu dēļ;
- Līdzskanis ㅇ [ŋ] tiek atveidots ar dubulto “nn” nevis “n”, kā tas ir piedāvāts latviešu transkripcijas ieteikumos, vai “ng”, kā tas ir redzams angļu transkripcijas sistēmās (tabulas 6, 14, 17, 20, 24). Ir pieņemams lietot “n”, tomēr ir vēlams atšķirt skaņas, kuras ir iespējams apzīmēt atšķirīgi. Netiek lietots “ng”, jo tas atbilst vienīgi angļu valodas reālījām. Kad vārdi angļu valodā beidzas ar -ng, tad sarunvalodā -g parasti tiek izlaists, un dažos akcentos pat tiek sasniegta līdzība ar korejiešu ㅇ [ŋ]. Taču tā tas nav latviešu valodā, jo tiek izrunāti abi līdzskaņi vienlīdz skaidri;
- Ja, vārdu atveidojot, var rasties apjukums izrunā, tad ieteicams lietot defisi, piemēram:
 북남 /pok-nam/ - Bonn-nam;¹⁶⁸
 강남 /kann-nam/ - Gann-nam.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Īpašvārds Bonn-nam

¹⁶⁹ Gann-nam distrikts

3.2.1.1. Personvārdi

Cilvēku vārdus būtu vēlams rakstīt pēc korejiešu tradīcijas - uzvārds, vārds - kas jau tiek ieturēts latviešu medijos, pateicoties “Latvijas Vēstneša” ieteikumiem.

Atveidotajiem īpašvārdiem tiek pievienotas galotnes pēc latviešu valodas likumiem:

- Vīriešu vārdiem/uzvārdiem:

- Kas beidzas ar līdzskani, tiek pievienota galotne -s un locīts kā 1.deklinācijas lietvārds:

- 문재인 /mun-cea-in/ - Muns Džeins (Korejas Republikas prezidents):

Ģenitīvs - Muna Džeina;

Datīvs - Munam Džeinam;

Akuzatīvs - Munu Džeinu u.tml.

- 김정은 /kim-coann-uin/ - Gims Džonnuns (Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas vadītājs):

Ģenitīvs - Gima Džonnuna;

Datīvs - Gimam Džonnunam;

Akuzatīvs - Gimu Džonnunu u.tml.

- Kas beidzas ar patskani, var pievienot galotni -s un locīt kā 1.deklinācijas lietvārdu, bet tas nav ieteicams (piemērā ir sniegta versija ar pievienoto galotni):

- 채만식 /chea-man-sik/ - Če Manšiks (rakstnieks, 1902.-1950.)¹⁷⁰:

Ģenitīvs - Čes Manšika;

Datīvs - Čem Manšikam;

Akuzatīvs - Či Manšiku u.tml.

- 박상기 /pak-sann-ki/- Baks Sanngi (Korejas Republikas Tieslietu ministrs):

Ģenitīvs - Baka Sannga;

Datīvs - Bakam Sanngim;

Akuzatīvs - Baku Sanngi u.tml.

- Kas beidzas ar patskani -o, galotne netiek pievienota un tiek pieņemts kā nelokāms:

¹⁷⁰ Literature Translation Institute of Korea. Ch'ae Man-Sik

- 안정효 /an-coann-hjo/ - Ans Džonnhjo (rakstnieks) - Datīvs: Anam Džonnhjo.
 - Sieviešu vārdiem/uzvārdiem:
 - Kas beidzas ar līdzskani, tiek pievienota galotne -a un locīts kā 4.deklinācijas lietvārds:
 - 전도연 /coan-do-joan/ - Džona Dojona (aktrise):
 - Ģenitīvs - Džonas Dojonas;
 - Datīvs - Džonai Dojonai;
 - Akuzatīvs - Džonu Dojonu u.tml.
 - 김인숙 /kim-in-suk/ - Gima Insuka (rakstniece):
 - Ģenitīvs - Gimās Insukas;
 - Datīvs - Gimai Insukai;
 - Akuzatīvs - Gimu Insuku u.tml.
 - Kas beidzas ar patskani un tas sakrīt ar 4. vai 5.deklinācijas lietvārdu galotni, tad nekas netiek pievienots un locīts attiecīgi, taču tas nav ieteicams (piemērā ir sniegta versija ar locījumu):
 - 유은혜 /ju-uin-hje/ - Ju Unhje (Korejas Republikas Izglītības ministre):
 - Ģenitīvs - Ju Unhjes;
 - Datīvs - Ju Unhjei;
 - Akuzatīvs - Ju Unhi u.tml.
 - Kas beidzas ar pārējiem patskaņiem, galotni nepievieno un pieņem kā nelokāmu:
 - 박완서 /pak-van-soa/ - Baka Vanso (rakstniece, 1931.-2011.)¹⁷¹ - Datīvs: Bakai Vanso;
 - 이선미 - I Sonmi (dziedātāja) - Datīvs: I Sonmi.

¹⁷¹ Literature Translation Institute of Korea. Park Wan-suh.

3.2.1.2. Vietvārdi

Korejiešu valodā daudziem ģeogrāfiski svarīgiem objektiem (novadi, apgabali, pilsētas, ielas u.tml.) tiek apzīmēti ar specifiskiem nosaukumiem, kurus, pierakstot ar KR sistēmu, netulko, atstājot tos kā daļu no vietas nosaukuma un atdalot ar defisi.¹⁷² Piemēram:

경기도 - Gyeonggi-do (latv. - Gjonngi-do, Gjonngi province)

Šie, ar defisi atdalāmie jēdzieni, ir:

도 - do (province, novads, KR sistēmā - do), 시 - ši (lielpilsēta, KR sistēmā - si), 군 - gun (apgabals, KR sistēmā - gun), 구 - gu (distrikts, KR sistēmā - gu), 읍 - up (pilsēta, KR sistēmā - eup), 면 - mjon (pagasts, KR sistēmā - myeon), 리 - ri (ciems, KR sistēmā - ri), 동 - donn (apkaime, KR sistēmā - dong), 가 - ga (daļa no ielas, rajons, KR sistēmā - ga), 로 - ro (lielceļš, KR sistēmā - ro), 길 - giļ (iela, ceļš, KR sistēmā - gil).

Vietvārdiem ieteicams pievienot attiecīgo terminu latviešu valodā, tad nosaukumam nav nepieciešams pievienot galotni, bet tiek izmantots termins nepieciešamajās pārmaiņās:

Gjonngi province - Lokatīvs: Gjonngi provincē.

Ja lieto bez nepieciešamā termina, tad tiek pievienota sieviešu dzimtes galotne, ievērojot sieviešu vārdu atveides nosacījumus:

부산시 - Busan lielpilsēta - Busana.

Ja izlaistais termins ir vīriešu dzimtē, tad tiek pievienota galotne, ievērojot vīriešu vārdu atveides nosacījumus:

기장군 - Gidžann apgabals - Gidžanns.

3.2.2. Transliterācija

Transliterācija (tabula) latviešu valodā atšķiras no transkripcijas, tādēļ ka netiek ievērotas fonoloģiskās pārmaiņas. Tiek izmantoti simboli bez diakritiskām zīmēm, kas ir saprotami jebkādu datu krātuvei, un tie nav identiski korejiešu izrunai. To var lietot vienlaicīgi ar transkripciju, lai nezaudētu vārda izcelsmes kontekstu. Salīdzinājumam tiek pievienota autores transkripcija, Jēlas sistēma, kas arī ir transliterācija un D. Gailītes un N. Jansones transkripcija.

¹⁷² Ministry of Defence, UK. Romanization of Korean. 3.lpp.

Līdzskaņi:

	ㄱ	ㅋ	ㆁ	ㄷ	ㅌ	ㄷ	ㅍ	ㅑ	ㅑ
Jēlas sistēma	k	kh	kk	t	th	tt	p	ph	pp
D. Gailītes, N. Jansones transkripcija	k/g	kh	k	t/d	th	t	p/b	ph	p
Autores transkripcija	g/k	k	kk	d/t	t	tt	b/p	p	pp
Autores transliterācija	k	kh	kk	t	th	tt	p	ph	pp

(tabula 28)

	ㅈ	ㅊ	ㅅ	ㅆ	ㅎ	ㄴ	ㄹ	ㅇ	ㄹ
Jēlas sistēma	c	ch	cc	s	ss	h	n	m	ng
D. Gailītes, N. Jansones transkripcija	č/dž	čh	č	s/š	s	h	n	m	n
Autores transkripcija	dž	č	dz	s/š	ss	h	n	m	nn
Autores transliterācija	c	ch	cc	s	ss	h	n	m	nn

(tabula 29)

Patskaņi:

	ㅏ	ㅓ	ㅗ	ㅜ	ㅡ	ㅣ	ㅝ	ㅞ	ㅟ	ㅠ
Jēlas sistēma	a	e	o	wu	u	i	ay	ey	oy	wi
D. Gailītes, N. Jansones transkripcija	a	o	o	u	u	i	ē	e	oi	vi
Autores transkripcijas	a	o	o	u	u	i	e	e	ve	vi
Autores transliterācija	a	oa	o	u	ui	i	ea	e	oi	vi

(tabula 30)

	야	여	요	유	애	예	와	왜	위	웨	의
Jēlas sistēma	ya	ye	yo	yu	yay	yey	wa	way	we	wey	uy
D. Gailītes, N. Jansones transkripcijas	ja	jo	jo	ju	jē	je	va	vē	vo	ve	ui
Autores transkripcija	ja	jo	jo	ju	je	je	va	ve	vo	ve	ij/i
Autores transliterācija	ja	joa	jo	ju	jea	je	va	vea	vo	ve	ij

(tabula 31)

Rakstot transliterācijas, vārda zilbes tiek atdalītas ar defisēm, kas ļauj skaidri izprast to robežas. Šāda metode ļauj vienkārši pierakstīt vārdus ar korejiešu alfabēta burtiem, ja tas ir nepieciešams.

Līdzīgi kā Jēlas sistēmā līdzskaņi ir sadalāmi grupās, kur var skaidri redzēt, ka tie ir viena līdzskaņa dažādi atvasinājumi - aspirētajiem līdzskaņiem ir pievienots “h”, bet eksplozīvo līdzskaņu transliterācija imitē to oriģinālo rakstību.

Patskaņu transliterācija ir pielāgota latviešu valodas izrunai, taču pievienojot papildus burtus, lai būtu iespējams atšķirt transliterācijas pierakstus. Patskaņiem 어 (oa) un 애 (ea), ko izrunājot, mute tiek pavērta vertikāli, ir pievienots patskanis “a”, kas latviešu valodā arī tiek izrunāts ar vertikāli atvērtu muti. Turpretī patskanim 으 (ui) tika pievienots “i” tādu pašu iemeslu dēļ, vienīgi tam izruna ir ar horizontālu pavērumu.

Divskaņu transliterācija paliek tāda pati kā transkripcija ar izņēmumiem, kas veidojas mainīto patskaņu pierakstā. Atsevišķi ir izceļama divskaņa 외 (oi) transliterācija, kas nelīdzinās tā izrunai. Tas arī ir vienīgais divskanis, kā transliterācijā tiek pierakstīti to sastādošie patskaņi.

NOBEIGUMS

Korejiešu valodas alfabēta pieraksta izveide citās valodās nav iedomājama bez teicamām zināšanas ne tikai korejiešu valodas fonētikā, bet arī par dzimtajā valodā. Lielākas grūtības vērojamas valodās, kur viena zīme var apzīmēt vairākas fonēmas, piem., angļu valodā. Kā tas ir redzams vairākās romanizācijas sistēmās angļu valodā, pētniekiem rodas domstarpības par korejiešu valodas pierakstu, jo katram ir savs priekšstats par dzimto valodu. Tomēr šī īpašība būt arī kā priekšrocība, kas ļauj kombinēt zīmes tā, ka var tikt izveidoti jauni fonēmu apzīmējumi. Arī pati autore ievēroja, ka daži angļu valodā runājošo pētnieku risinājumi bija neraksturīgi angļu valodas pierakstam, taču bija iespējams atspoguļot izrunu, kas līdzinās tai, ko ir iespējams sastapt korejiešu valodā.

Tomēr domstarpības rodas ne tikai vienas valodas runātāju vidū. Kā tika skaidrots, arī korejiešu pētniekiem ir citi viedokļi par savu valodu, un tie iesaistās ārzemnieku mēģinājumus kā interesējošās valodas lietotāji. Apvienotās Karalistes Aizsardzības ministrijas sniegtais dokuments “Korejiešu valodas romanizācija” (Romanization of Korean) ir pierādījums tam, ka šāda sadarbība var būt veiksmīga. Tomēr, kā tas ir redzams ASV, dažas institūcijas pieturas pie jau pārbaudītās sistēmas (MR sistēma, Jēlas sistēma), kas tiek lietota arī akadēmiskos materiālos.¹⁷³

Regulāra domu maiņa bija arī darba autorei, kurai bija jāizlemj, vai vadīties romanizāciju izveidē pēc latviešu valodā runājošā viedokļa par korejiešu valodas izrunu, vai tomēr pievērst uzmanību korejiešu valodnieku uzskatiem, kuriem tā ir dzimtā valoda. Darba laikā tika veiktas daudzas korekcijas un papildinājumu, rezultātā izmantojot KR sistēmas metodes romanizācijas izveidē. Neskatoties uz to, tika veiktas atkāpes, lai varētu korejiešu valodas vārdus lietot latviešu valodā tā, lai tas nesagādātu grūtības ne izrunā, ne pierakstā.

Darba izstrādes sākuma bija plāni izpētīt ne tikai transkripcijas angļu valodā, bet arī vācu un krievu valodā, taču savākto materiālu klāsts būtu bijis pārāk plašs. Vācu valodā ir izveidota tikai viena transkripcija, kas ir modificēta MR sistēmas versija,¹⁷⁴ nodaļa par šo sistēmu nebūtu pietiekami informatīva, jo tiktu veikts ievērojams atkārtojums un sistēma būtiski neatšķiras no angļu valodā lietotās MR sistēmas. Neskatoties uz to, atrastie materiāli tika izmantoti latviešu

¹⁷³ Lee, K., Ramsey, S. R. A History of Korean Language. 2011

¹⁷⁴ Cho, J. 41.lpp.

transkripcijas un transliterācijas izveidē un valodas analīzē. Ir interesanti ievērot, kā dažādu valodu lietotāji izmanto sev pieejamos valodas līdzekļus.

Veidojot romanizācijas sistēmas, valoda tiek pielietota kā instruments, dažkārt veicot izņēmumus pieņemtajos valodas likumos. Galvenokārt atkāpšanās tika veikta valodas morfoloģijā, kā tas ir eksplozīvo līdzskaņu pierakstā (skat. no 40.lpp.). Šāda veida izmaiņas ir nepieciešamas, lai tiktu veikta efektīva transkripcija un būtu iespējams pierakstīt korejiešu valodas izrunu, pat ja gala rezultāts netiktu izlasīts tieši tā, kā tas tika paredzēts.

Pārmaiņas un papildinājumi izveidotajām sistēmām ir neizbēgami un pat iesakāmi. Latviešu valodā šāds pētījums nenotiek pirmo reizi, taču tā ir salīdzinoši jauna parādība. Pēc autores uzskatiem, tuvākajā nākotnē jaunie korejiešu valodas pratēji virzīs diskusiju par korejiešu valodas problemātiku, kas sekmēs inovācijas un uzlabojumus izveidotajās romanizācijas sistēmās. Taču līdz tam ir jāiekļauj jau pastāvošās sistēmas lietotāju aprītē, lai būtu iespējams novērot to praktisko pielietojumu, jo teorētiska izstrāde vēl nenosaka sistēmas funkcionalitāti vai spēju ilglaicīgi pastāvēt. Pat MR sistēmai, kas tika veiksmīgi pielietota kopš 1939.gada, tika izteikta kritika daudzus gadus vēlāk un izveidota cita, konkurējoša sistēma (KR sistēma).

Izmantotie materiāli

- **Archives des Missions Étrangères de Paris.** Claude Charles Dallet.
<https://archives.mepasie.org/fr/notices/notices-biographiques/dallet> [skatīts 12.05.2019.]
- **Boston University, School Of Theology, History of Missiology.** Ross, John (1842-1915)
<http://www.bu.edu/missiology/missionary-biography/r-s/ross-john-1842-1915/> [skatīts 12.05.2019.]
- **Cho, J.** Die Lateinische Umschrift des Koreanischen Transliteration oder Transkription. Berlin: Humboldt-Universität zu Berlin, 2006
<https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/18954> [skatīts 12.05.2019.]
- **Delfi.** Ziemeļkoreja izšāvusi divas īsa darbības rādiusa raķetes, ziņo Dienvidkoreja. 09.05.2019.
<https://www.delfi.lv/news/arzemes/ziemelkoreja-izsavusi-divas-isa-darbibas-radiusa-raketes-zino-dienvidkoreja.d?id=51068441> [skatīts 12.05.2019.]
- **Dienas mediji.** ASV konfiscē Ziemeļkorejas kuģi. 09.05.2019.
<https://www.diena.lv/raksts/pasaule/asv/asv-konfisce-ziemelkorejas-kugi-14219274> [skatīts 12.05.2019.]
- **Gailīte, D.** (sast.), **Jansone, N.** (kons.). Ieteikumi korejiešu personvārdu atveidei latviešu valodā: Projekts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 1997
- **Grigorjevs, J.** *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē: rakstu krājums* - "Latviešu valodas līdzskaņu klasifikācija." Rīga: Latvijas Universitāte, 2010
- **Komissarov, V. N. (Комиссаров, В. Н.)** Теория перевода (Лингвистические аспекты). Москва: Высш. шк., 1990.
- **Korejas Studiju Akadēmija (한국학중앙연구원).** **Korejas tautas kultūras lielā enciklopēdija (한국만족문화대백과사전).** Džiphjondžon (집현전(集賢殿))
<http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Item/E0055081> [skatīts 12.05.2019.]
- **Latvija Zinātņu Akadēmija.** Akadēmisko terminu datubāze.
<http://termini.lza.lv/term.php> [skatīts 12.05.2019.]
- **Lee, E., Madigan, S., Park, M.** An Introduction to Korean Linguistics. Oxon and New York: Routledge, 2016

- **Lee K., Ramsey S. R.** A History of Korean Language. New York: Cambridge University Press, 2011
- **Library of Congress.** Korean. Romanization and Word Division. 2009
<http://www.loc.gov/catdir/cpsd/roman.html> [skatīts 12.05.2019.]
- **Literature Translation Institute of Korea.** Ch'ae Man-Sik.
<https://koreanliteraturenow.com/author/profile/chaeman-sik> [skatīts 12.05.2019.]
- **Literature Translation Institute of Korea.** Park Wan-suh.
<https://koreanliteraturenow.com/author/profile/park-wansuh-0> [skatīts 12.05.2019.]
- **McCune, G. M., Reischauer E. O.** The romanization of the Korean language, based upon its phonetic structure. Seoul, Korea, Y.M.C.A. Press, 1939
- **Ministry of Culture, Sports and Tourism, RK.** Romanization of Korean. 2000
http://web.archive.org/web/20070916025652/http://www.korea.net/korea/kor_loca.asp?code=A020303 [skatīts 12.05.2019.]
- **Ministry of Defence, UK.** Romanization of Korean: RK 2011 Agreement (Validity checked in 2017) <https://www.gov.uk/government/publications/romanisation-systems> [skatīts 12.05.2019.]
- **Ministry of Defence, UK.** Romanization system for Korean: DPRK 1945 Agreement (Updated on 18.02.2016)
<https://www.gov.uk/government/publications/romanisation-systems> [skatīts 12.05.2019.]
- **Nacionālais korejiešu valodas institūts (국립국어원).** **Korejas Republika (대한민국).** “Korejiešu valodas romanizācija” likums (2000.g. 7.jūlija reforma) ('국어의 로마자 표기법' 규정(2000년 7월 7일 개정))
https://www.korean.go.kr/front/board/boardStandardView.do?board_id=4&mn_id=182&b_seq=57 [skatīts 12.05.2019]
- **Plūme, R.** Atbrīvos Ziemeļkorejas līdera pusbrāļa slepkavībā apsūdzēto. 03.05.2019.
<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/atbrivos-ziemelkorejas-lidera-pusbrala-slepkaviba-apsudzeto.a317840/> [skatīts 12.05.2019.]
- **The Historian of the U.S.** Department of State. Edwin Oldfather Reischauer (1910–1990)
<https://history.state.gov/departmenthistory/people/reischauer-edwin-oldfather> [skatīts 12.05.2019.]
- **TVNET.** "Daimler" neziņā, kā Kims Čenuns ticis pie tā limuzīniem.

<https://www.tvnet.lv/6578300/daimler-nezina-ka-kims-cenuns-ticis-pie-ta-limuziniem>

[skatīts 12.05.2019.]

- **UNGEEN Working Group on Romanization Systems.** Korean. 2013
https://www.eki.ee/wgrs/rom2_ko.htm [skatīts 12.05.2019.]
- **University of California (System) Academic Senate.** University of California: In Memoriam, 1948: “George McAfee McCune.”
<http://texts.cdlib.org/view?docId=hb9p300969&doc.view=frames&chunk.id=div00017&oc.depth=1&toc.id=> [skatīts 12.05.2019.]
- **Yale University.** Office of Public Affairs. In Memoriam: “Samuel Martin, Illuminated Korean and Japanese Languages.”
<https://web.archive.org/web/20100715091209/http://opa.yale.edu/news/article.aspx?id=7196> [skatīts 12.05.2019.]

Pielikumi

1. Pielikums

Inese Babre <inesebabre1@gmail.com>

korejieši

Ansis Īvāns <ansis.ivans@delfi.lv>
To: inesebabre1@gmail.com

Tue, Feb 19, 2019 at 2:2:

Labdien!

Ziņas par Korejas pussalu mums nāk vai nu no ziņu aģentūras LETA vai angļu valodas avotiem. Attiecīgi ir vai LETAS tulkojums vai interpretācija no angļu valodas, izejot no līdzīgiem vārdiem, vai klausoties izrunu Googlē (kas, protams, arī galīgi var nebūt pareiza).

Bet, cik esmu lasījis, korejiešu valodas atveidošana ir problemētiska arī uz citām valodām, tāpēc angļu dažkārt pamanāmas dažādas variācijas.

Vienota tabula mums noteikti palīdzētu.

Labdien!

Es Jums rakstu ar lūgumu paskaidrot, kādus materiālus Jūs izmantojat, latviskojot korejiešu vārdus savos laikrakstos. Šobrīd LU Korejas studiju centrā tiek strādāts pie vienotas transkripcijas tabulas izveides, jo pagaidam tādas nav. Pamatojoties uz to, gribētu uzzināt, pēc kādiem principiem tika veikta transkribēšana un kādus avotus Jūs izmantojāt līdz šim (ja tādus izmantojāt).
Gaidīšu Jūsu atbildi!

Ar cieņu,
Inese Babre

Latvijas Universitātes
Humanitāro Zinātņu fakultātes
Korejas Studiju centra asistente
--

Ar cieņu

Ansis Īvāns
Ārzemju ziņu nodaļas redaktors

E: ansis.ivans@delfi.lv | delfi.lv
Dēļu iela 4-8, Rīga, LV-1004

DELFI

VADOŠAIS MEDIJS LATVIJĀ

DELFI TV

Cālis.lv

Tasty

Ega

turismagids.lv

turgid.lv

VINA

WOMAN

MANS
DRAUGS

ZOO КЛУБ

TAVS DĀRZS

TAVA MĀJA

DOM&CAD

ORAKULS.LV

Inese Babre <inesebabre1@gmail.com>

Korejiešu personvārdu un vietvārdu latviskošana

Guntars Grīnums <guntars.grinums@leta.lv>
To: Inese Babre <inesebabre1@gmail.com>

Wed, Feb 20, 2019 at 3:24 PM

Sveika, Inese!

Izmantojam 1997.gada Latvijas Vēstneša ieteikumus. Nekā cita jau nav (ja nu ir, tad mēs par to neko nezinām).

Man ir prieks dzirdēt, ka strādājat pie šādas tabulas. LETA ziņas pārpublicē visi mediji, līdz ar to tas, kā esam kaut ko latviskojuši, aiziet visur un visiem. Ļoti bieži pavisam nekritiski. Tas uzliek mums papildus atbildību, bet daudzu valodu gadījumos mums ļoti pietrūkst šādu tabulu vai vadlīniju. To skaitā arī korejiešu, par ko savulaik runāju arī ar Dienvidkorejas vēstnieku.

Ceru, ka informēsiet, kad Jūsu darbs būs beidzies ar kaut ko taustāmu, lai varam pie šīs tabulas tikt.

Ar cieņu,

Guntars Grīnums

Ārzemju ziņu nodaļas vadītājs

Nacionālā ziņu aģentūra LETA

Tālr.: +371 67029321

Mob.: +371 27010133

Fax: +371 67223850

Adrese: Marijas iela 2, Rīga LV-1502

E-pasts: guntars.grinums@leta.lv

www.leta.lv, www.nozare.lv

[Quoted text hidden]

2. Pielikums

(Avots: Jin-suk Cho. Die Lateinische Umschrift des Koreanischen Transliteration oder Transkription. Berlin: Humboldt-Universität zu Berlin, 2006. 28.-30.lpp.)

Līdzskaņi

Konsonanten

	Plosive								
	ㄱ	ㄲ	ㅋ	ㄷ	ㄸ	ㅌ	ㅍ	ㅑ	ㅓ
1832 Siebold	k		k'	t		t'	p		p'
1874 Dallet	k		kh	t		th	p		ph
1877 Ross	g		k	d		t	b		p
1923 Eckardt	k	g	kh	t	d	th	p	b	ph
1935 Jung	g	gg	k	d	dd	t	b	bb	p
1939 MR	k/g	kk	k'	t/d	tt	t'	p/b	pp	p'
1948 Südkorea	k/g	gg	kh	t/d	dd	th	p/b	bb	ph
1954 Yale	k	kk	kh	t	tt	th	p	pp	ph
1956 Nordkorea	k	kk	kh	t	tt	th	p	pp	ph
1959 Südkorea	g	gg	k	d	dd	t	b	bb	p
1984 Südkorea	k/g	kk	k'	t/d	tt	t'	p/b	pp	p'
2000 Südkorea	g/k	kk	k	d/t	tt	t	b/p	pp	p

	Affrikata			Frikative			Nasale			Liquide
	ㄷ	ㄸ	ㅌ	ㅅ	ㅆ	ㅎ	ㄴ	ㅁ	ㅇ	ㄹ
1832 Siebold	ts		ts'							
1874 Dallet	ts		tch							
1877 Ross	ds		ts							
1923 Eckardt	tj	dj	tch							
1935 Jung	z	zz	tch	s	ss	h	n	m	ng	r/l
1939 MR	ch/j	tch	ch'	s/sh	ss	h	n	m	ng	r/l
1948 Südkorea	ch/j/t	dch	chh/t	s/t	ss	h	n	m	ng	r/l
1954 Yale	c	cc	ch	s	ss	h	n	m	-ng	l
1956 Nordkorea	ts	tss	tsh	s	ss	h	n	m	ng	r
1959 Südkorea	j	jj	ch	s	ss	h	n	m	ng	r/l
1984 Südkorea	ch/j	tch	ch'	s/sh	ss	h	n	m	ng	r/l
2000 Südkorea	j	jj	ch	s	ss	h	n	m	ng	r/l

Patskaņi:

Vokale

	Einfache Vokale									
	ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ
1874 Dallet	a	eu/o		ou	eu	i	è	é	oé	
1877 Ross	a	u		oo	u	i				
1923 Eckardt		ö/ü		u	ü	i	ai/ä	e	oi/ö	
1935 Jung	a	o'	o	u	u'	i	e'	e	oe	wi
1939 MR	a	ö	o	u	ü	i	ae	e	oe	wi
1948 Südkorea	a	ö	o	u	ü	i	ai	e	oe	wi
1954 Yale	a	e	o	wu	u	i	ay	ey	oy	wi
1956 Nordkorea	a	ö	o	u	ü	i	ai	e	oi	wi
1959 Südkorea	a	eo	o	u	eu	i	ae	e	oe	wi
1984 Südkorea	a	ö	o	u	ü	i	ae	e	oe	wi
2000 Südkorea	a	eo	o	u	eu	i	ae	e	oe	wi

	Diphthonge										
	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ	ㅑ	ㅓ
1874 Dallet		ia						oi			
1877 Ross		yu						wa			
1923 Eckardt		yö/yü						oa			
1935 Jung	ya	yo'	yo	yu	ye'	ye	wa	we'	wo'	we	u'i
1939 MR	ya	yö	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wö	we	üi
1948 Südkorea	ya	yö	yo	yu	yai	ye	wa	wai	wö	we	üi
1954 Yale	ya	ye	yo	yu	yay	yey	wa	way	we	wey	uy
1956 Nordkorea	ya	yö	yo	yu	yai	ye	wa	wai	wö	we	üi
1959 Südkorea	ya	yeo	yo	yu	yae	ye	wa	wae	weo	we	eui
1984 Südkorea	ya	yö	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wo	we	üi
2000 Südkorea	ya	yeo	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wo	we	ui

3. Pielikums

IPA (International Phonetic Alphabet, latv. Internacionālais Fonētiskais Alfabēts) for Korean Consonants and Vowels (latv. IFA korejiešu valodas līdzskaņiem un patskaņiem)

(Avots Lee EunHee, Madigan S., Park Mee-Jeong. An Introduction to Korean Linguistics. Oxon and New York: Routledge, 2016. 18.lpp.)

Līdzskaņi:

	ㄱ	ㅋ	ㆁ	ㄷ	ㅌ	ㅌ	ㅍ	ㅍ	ㅍ
IPA	k	k ^h	k'	t	t ^h	t'	p	p ^h	p'

	ㅈ	ㅊ	ㅉ	ㅅ	ㅆ	ㅎ	ㄴ	ㅁ	ㅇ	ㄹ
IPA	tɕ	tɕ ^h	tɕ'	s	s'	h	n	m	ŋ	l

Patskaņi:

	ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ	ㅞ	ㅟ	ㅠ	ㅡ
IPA	a	ʌ	o	u	ɯ	i	ɛ	e	ø	y				

	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ	ㅞ	ㅟ	ㅠ	ㅡ	ㅢ
IPA	ja	jʌ	jo	ju	jɛ	ye	wa	wɛ	wʌ	we	ɯi		

KOPSAVILKUMS

“Korejiešu valodas transkripcija un transliterācija” ir darbs, kur tiek skaidrots ne tikai korejiešu valodas pieraksts angļu un latviešu valodās, bet arī tiek skaidrota korejiešu alfabēta izveides vēsture, korejiešu valodas fonoloģija, kas ir nepieciešama transkripcijas izveidē. Darba mērķis ir sniegt vispārīgu ieskatu korejiešu valodas pierakstā angļu un latviešu valodā, veicot arī paskaidrojumus par procesiem šajās valodās, kas var ietekmēt romanizācijas sistēmu pierakstu.

Romanizācijas sistēmas angļu valodā tiek kritizētas gan par neprecīzu korejiešu valodas izrunas pierakstu, gan par neprecīzu vārdu grafisku attēlojumu. Šāda kritika ir nenovēršama, jo korejiešu un angļu valodas ir dažādas, ar dažādiem fonoloģiskiem procesiem, atšķirīgām fonēmām, ko pieraksts no vienas vai otras valodas var būt sarežģīts. Tāda pati kritika ir arī nenovēršama, veidojot romanizācijas sistēmu latviešu valodā, tādēļ tiek piedāvātas divas sistēmas – viena, ar ko tiek atspoguļota izruna, un otra, ar ko tiek atspoguļots rakstījums.

Darbs ir sadalīts trīs daļās:

1. Korejiešu valodas vēsture, fonoloģija un pirmo romanizācijas sistēmu izveide;
2. Izveidotās romanizācijas sistēmas angļu valodā;
3. Izveidotās romanizācijas sistēmas latviešu valodā.

Pirmā daļa ir sadalāma trīs nodaļās, kur, kā to var noprast pēc virsraksta, ir aprakstīta korejiešu valodas vēsture, fonoloģija un pirmās romanizācijas sistēmas. Otrajā daļā ir skaidrotas trīs romanizācijas sistēmas, kas tiek pielietotas angļu valodā runājošajās valstīs. Pēdējā daļā ir analizēta 1997.gadā izveidotā transkripcijas sistēma latviešu valodā un ir piedāvāti autores ieteikumi transkripcijas un transliterācijas pierakstā.

Darbs ir 58.lpp. garš.

SUMMARY

“Transcription and Transliteration of Korean Language” is a work, in which is explained not only the scripture of Korean language in English and Latvian, but the history of Korean writing system, the phonology of Korean, that is necessary for the creation of transcription, is also explained. The goal of the work is to provide a general insight into the writing of the Korean language in English and Latvian, including explanations regarding the processes in these languages, which may affect the romanisation systems.

Romanization systems in English are criticised for both imprecise scripture of Korean pronunciation and for displaying inaccurate scripture of Korean writing. Such criticism is inevitable because the Korean and English languages are different, with different phonological processes, different phonemes that can be difficult to record from one language to another. Same criticism is also inevitable, when developing romanisation systems in Latvian, and therefore two systems are suggested, one with which the pronunciation is reflected and the second that is reflecting the writing of Korean language.

The work is divided into three parts:

1. A history of Korean language, phonology and the establishment of the first romanisation systems;
2. Romanisation systems in English;
3. Romanisation systems in Latvian.

The first part is divided into three chapters where, as may be apparent from the heading, the history of Korean language, phonology and first romanisation systems are described. In the second part three romanisation systems applied in English-speaking countries are explained. In the latter part the Latvian transcription system established in 1997 is analysed and author's recommendations of the scripture of transcription and transliteration are suggested.

The work is 58 pages long.

Bakalaura darbs “Korejiešu Valodas Transkripcija un Transliterācija” izstrādāts LU Humanitāro zinātņu fakultātes Āzijas studiju nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Inese Babre _____ 14.05.2019.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Prof. Pēteris Pildegovičs _____ 14.05.2019.

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Āzijas studiju nodaļā 2019. gada 14. maijā.

Komisijas sekretāre: zin.asist. Lauma Šime _____

Darbs aizstāvēts Āzijas studiju bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē
____.____.2019. prot. Nr. _____, vērtējums ____ (_____)

Komisijas sekretāre: zin.asist. Lauma Šime _____

Āzijas studiju BSP studiju metodiķe _____ Natālija Ambrosova